

Handläggare

Anna-Carin Wallin
Telefon: 08-508 09 014

Till

Norrmalms stadsdelsnämnd
2022-04-21

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Norrmalms stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Norrmalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2023 med inriktning för 2024 och 2025 med tillhörande bilagor.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Jesper Ackinger

Stadsdelsdirektör

Maria Härenstam

Administrativ chef

Innehållsförteckning

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Norrmalms stadsdelsnämnd.....	1
Förslag till beslut	1
1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	4
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	12
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	13
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	14
2 Nämndens verksamhetsområde	14
2.1 Förskoleverksamhet.....	14
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	19
2.3 Äldreomsorg.....	21
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	27
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	29
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	34
2.7 Ekonomiskt bistånd	38
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	40
2.9 Övrigt.....	41
3 Sammanfattande ekonomisk analys	41
3.1 Drift	41
3.2 Investeringar	46
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	47
4 Lokalförsörjningsplan.....	47
4.1 Sammanfattning.....	47
4.2 Planeringsförutsättningar.....	49
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	49
4.4 Samverkan	49
4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet	50
4.5.1 Nuläge 31 januari 2022	50
4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	52
4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden).....	52

4.5.4	Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	53
4.6	Pedagogisk verksamhet	53
4.6.1	Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	53
4.6.2	Nuläge 31 januari 2022	53
4.6.3	Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)	56
4.6.4	Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	58
4.6.5	Enskilt driven förskola eller fristående skola.....	59
4.7	Övrig information.....	59
4.7.1	Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år.....	59
4.7.2	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	60
5	Övriga redovisningar	60

Bilagor

Bilaga 1: Bilaga 1 SDN 09 - Blankettset

Bilaga 2: Bilaga 2 Norrmalm Blankett Investönskemål 2023-2025

Bilaga 3: Bilaga 3 PM Hagastaden_2022-03-15

Bilaga 4: Bilaga 4 Klimatinvesteringar 2023-2025 Norrmalm

Bilaga 5: Bilaga 5 709 LFP2022 Norrmalm

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Detta underlag anger inriktningen för stadsdelsnämndens verksamhet under 2023-2025 och anknyter till kommunfullmäktiges tre inriktningsmål.

Arbetet med underlaget för planperioden påbörjades under årets två första månader 2022, innan invasionen av Ukraina.

Krigets utveckling och utvecklingen i Europa, flyktingströmmar, ekonomiska konsekvenser samt andra omständigheter kommer att ställa krav på en flexibel och uppdaterad organisation, bland annat genom att möta brukares och invånares behov av anpassad information.

Förvaltningens arbete kommer att präglas av kommande händelseutveckling med anledning av Rysslands invasion av Ukraina.

EU:s medlemsstater har beslutat om att aktivera massflyktsdirektivet med anledning av kriget i Ukraina. Det innebär att ukrainska medborgare kan få omedelbart skydd i Sverige och ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. Den som har akut behov kan också få hjälp med mat och någonstans att bo. Kommunen ansvarar bland annat för att erbjuda skolgång, förskola och ekonomiskt bistånd.

Det är i nuläget svårt att överblicka vilka konsekvenser massflyktsdirektivet får för förvaltningen under planperioden. Ett möjligt scenario är att såväl behov av förskoleplatser som behov av insatser från socialtjänsten kan komma att öka.

Erfarenheter från pandemin ligger till grund för fortsatt arbete med kontinuitetsplaneringar, trygghets- och säkerhetsfrågor kommer att vara ett stort fokusområde de kommande åren. I tider av kris växer samhällsklyftor och polarisering ökar, vilket bland annat kan visa sig genom ökad närvaro i det offentliga rummet av olika extremistiska grupper, ökat våld i nära relationer, utanförskap, hemlöshet och psykisk ohälsa. Den samlade kunskapen och erfarenheter av pandemin, framför allt vikten av en flexibel organisation som snabbt kan ställa om, samt händelseutvecklingar i omvärlden, ligger till grund för förvaltningens fortsatta arbete.

Verksamhet

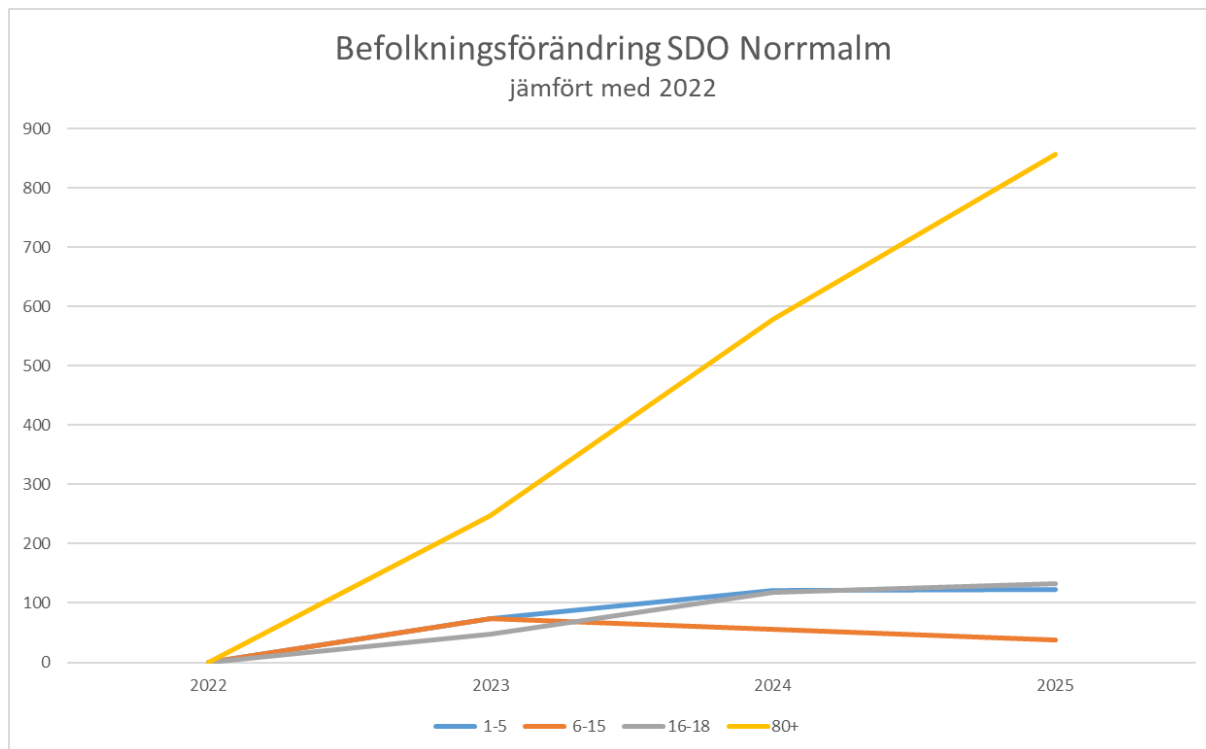
Stadsdelsnämnden ansvarar för kommunal förskoleverksamhet, öppen fritidsverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, budget- och skuldrådgivning, familjerätt, bostadsanpassning för bostäder enligt socialtjänstlagen (SOL), och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), samt kultur- och föreningsbidrag. Stadsdelsnämnden ansvarar även för trygghetsskapande arbete, krisberedskap, samhällsplanering, parkverksamhet och stadsmiljö, konsumentvägledning, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder och samhällsvägledning för nyanlända.

Demografi

Norrmalms stadsdelsområde växer och har idag drygt 74 000 invånare och kommer växa ytterligare till drygt 75 800 invånare år 2025 för att sedan minska något till 74 700 invånare 2030. Antalet personer över 80 år beräknas öka med cirka 850 personer fram till år 2025 och med cirka 1850 personer fram till år 2030. Inom stadsdelsområdet finns stadsdelarna Vasastan

inklusive Hagastaden, Norrmalm, Skeppsholmen och en mindre del av Östermalm samt församlingarna Matteus, Johannes, Gustav Vasa och Adolf Fredrik.

Befolkningsförändring för Norrmalms stadsdelsområde jämfört med 2022.

Källa: befolkningsprognos, Sweco 2021

Av kommunfullmäktige särskilt prioriterade frågor

Brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete samt säkerhetsfrågor

Utvecklingen i Europa och Rysslands invasion av Ukraina ställer än mer krav på att förvaltningen har en god krisberedskap som bidrar till det civila försvaret och därmed Sveriges totalförsvar. Stadsdelsområdet präglas av stora dagliga flöden av invånare och besökare, inom området finns även verksamheter och knutpunkter som är kritiska för hela landets infrastruktur. Genom att säkerställa att samtliga av förvaltningens verksamheter har kunskap kring krisberedskap, genomför risk- och sårbarhetsanalyser och att verksamheterna har relevanta kontinuitetsplaner stärks det civila försvaret. En utmaning, och behov, är att skapa evakueringsplaner för större objekt som till exempel vård- och omsorgsboenden samt reservkraft för dessa. Förvaltningen ser behov av stadsövergripande samverkan i dessa frågor. Förvaltningen ser även behov av stadsövergripande nödvattenplanering samt stöd i planering för omfattande IT- och telefoniavbrott, bland annat genom råd för andra kommunikationsformer eller manuella rutiner. Under planperioden deltar förvaltningen i utvecklingen av trygghetspunkter i staden. Mot bakgrund av situationen i Europa blir åtgärder för att dämpa gräzonsproblematik ett prioriterat arbete. Det kan röra medvetenhet kring kampanjer i den allmänna debatten samt i sociala medier, men även motståndskraft mot

cyberattacker, IT- och telefoniavbrott och avbrott i el- och vattenförsörjning.

Närvaron av extremistiska yttringar i det offentliga rummet kan öka under innevarande valår. Förvaltningen fortsätter att utveckla arbetet mot våldsbejakande extremism. Förvaltningen stärker även upp arbetet mot otillåten påverkan, som är ett av tio prioriterade områden i överenskommelsen mellan Stockholms stad och Stockholms polisregion.

Klimatrelaterade extraordinära händelser förväntas öka i omfattning. Förvaltningen prioriterar satsningar och arbeten för att motverka konsekvenserna av detta, bland annat genom skyfallskartläggningar, plan för värmebölja och genom att till exempel installera klimatrum på förvaltningens vård- och omsorgsboende i egen regi.

Informationssäkerhet är fortsatt prioriterat arbete. Arbetet är tids- och resurskrävande och samverkansbehovet är stort, dels inom förvaltningen men även stadsövergripande. Förvaltningen ser behov att löpande kompetensutveckling inom informationssäkerhet, informationssäkerhetsklassningar och hantering av åtgärdsplaner.

Inom ramen för det olycksförebyggande arbetet återfinns systematiskt brandskyddsarbete, SBA. Förvaltningen ser vinster med stadsövergripande samverkan, bland annat genom att införa ett digitalt stöd för hantering av verksamheternas egenkontroller och uppföljning av SBA på enhetsnivå samt på förvaltningsnivå.

Förvaltningens trygghetsarbete kräver ett nära samarbete med lokalpolisområde Norrmalm och samverkan med såväl berörda förvaltningar och bolag inom staden som näringsliv och civilsamhälle. Platssamverkan har visat sig vara ett effektivt sätt att arbeta trygghetskapande och brottsförebyggande när många aktörer behöver arbeta tillsammans. Modellen ger möjlighet att arbeta såväl strategiskt och långsiktigt som operativt på ett systematiskt vis. Kontinuitet över tid och upparbetad samverkan mellan medverkande funktioner och samarbetspartners är en grundläggande förutsättning för att åstadkomma förändring och förutsättningar att nå uppställda mål.

Sveriges två största kollektivtrafikknutpunkter finns inom stadsdelsområdet, T-centralen och Odenplan. Forskning visar att öppna drogscener lokaliseras till kollektivtrafikpunkter, därav blir platssamverkan kring dessa särskilt viktigt och i synnerhet när många skolor ligger i nära anslutning, som till exempel kring Odenplan.

Inom stadsdelsområdet finns även flera offentliga torg och parker som är populära och viktiga besöksmål. Besökstrycket är högt och behovet av att platserna uppfyller krav på trygghet och attraktivitet är höga. En utmaning är att både värna natur- och kulturhistoriska värden i stadsmiljön och samtidigt bidra till ökad trygghet.

I den lokala samverkansöverenskommelsen förvaltningen har tillsammans med Polismyndigheten och utbildningsförvaltningen har aktiviteten ”samverkan kring våld i nära relation” tillkommit. Satsningar planeras för att förbättra samverkan mellan polis och förvaltningen samt för att förbättra informationsspridning om hjälpinsatser för våldsutövare och våldsutsatta. Bedrägerier mot äldre har ökat senaste åren, vilket gör att det är ett prioriterat område för staden.

Under de senaste åren har medverkande aktörer inom Centralstationsprojektet

uppmärksammat ökad hemlöshet i och runt Centralstationen. Förvaltningens samverkan med socialförvaltningen, Region Stockholm (Capio hemsjukvård), Jernhusen (statlig fastighetsägare av Centralstationen) och civilsamhället är fortsatt prioriterat i projektet.

Förvaltningen ser i nuläget ingen ökning av EU- migranter, däremot att stadsdelsområdet ett stort antal EU-migranter i förhållande till andra stadsdelsområden. En utmaning är svårigheten att arbeta förebyggande och de insatser som görs i nuläget är reaktiva. Förvaltningen ser ett behov av verktyg i form av lagstiftning för att kunna arbeta mer preventivt.

Vägen till arbete och egen försörjning

Arbetsförmedlingens prognos visar att arbetslösheten minskar och antalet sysselsatta kommer att öka fram till och med 2023, därefter förväntas den samlade positiva trenden att avta. Dock ökar tiden i arbetslöshet bland långtidsarbetslösa och behovet av långvarigt ekonomiskt bistånd har ökat för gruppen försörjningsstödstagare med svag förankring på arbetsmarknaden. Effekterna av pandemin bedöms som långvarig för denna målgrupp och utmaningen blir, att i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen, hitta effektiva åtgärder och insatser som leder till arbete eller studier för denna grupp. En förväntade ökning av flyktingströmmar med anledning av kriget i Ukraina samt att EU:s massflyktsdirektiv är aktiverat kommer troligtvis att medföra ett ökat behov av ekonomiskt bistånd samt ökad arbetslöshet.

Behov av att kunna erbjuda viktiga arbetsmarknadsinsatser, som OSA anställningar och Stockholmsjobb, förväntas öka. Arbetsförberedande insatser för grupper som står långt från arbetsmarknaden kommer att behöva inrättas på stadsdelsförvaltningarna för att förhindra att personer låses fast i utanförskap och bidragsberoende. Den växande gruppen långtidsarbetslösa som står långt från arbetsmarknaden kommer i större utsträckning behöva insatser från stadsdelsförvaltningarna, varför ökade budgetmässiga förutsättningar krävs.

Inom stadsdelsområdet minskar antalet genomgångsbostäder för nyanlända. Det finns fortsatt hushåll som har behov av samhällsvägledning och det gäller såväl bostadsvägledning som vägledning mot egen försörjning. Förvaltningen efterfrågar ett klargörande kring inriktningsbeslutet i staden med två års boendetid som norm för nyanlända i genomgångsbostad (med möjlighet till förlängning vissa fall). Kortare boendetid kan medföra att fler hushåll än idag har svårare att hitta egna lösningar. Vilka kriterier som ska gälla vid eventuell förlängning är önskvärt att förtydliga.

Samhällsvägledning för nyanlända har bedrivits i projektform och förväntas under planperioden implementeras i ordinarie organisation. Hur arbetet kommer organiseras beror delvis på vilken målgrupp som fortsatt avses i uppdraget. Många nyanlända har fortsatta behov av stöd och samhällsvägledning även efter att de lämnar etableringsperioden.

Näringslivsarbete

Stadsdelsområdet innehåller en stor koncentration av arbetsplatser inom ett flertal branscher med tonvikt på kontor, handel och besöksnäring. Framför allt i cityområdet finns ett antal huvudkontor men också ett antal regionkontor för utländska företag som spelar en stor roll för Stockholm som tillväxtmotor. För normmalmsbon är tillgången till den närservice som ges av

småföretag minst lika viktig. En gemensam faktor för näringslivets nöjdhet är bland annat en ren och trygg stadsmiljö. Förvaltningen arbetar aktivt för tryggare närmiljöer genom platssamverkan men också i nära samverkan med polis och andra myndigheter.

Kompetensförsörjning, med särskilt fokus på ledarskap, hälsa, medarbetarnas kompetens samt eventuella omställningsbehov

En viktig erfarenhet av pandemin är att förändringar i omvärlden kan komma snabbt. Det ställer krav på att ha en organisation som har förmåga att på kort tid kunna ställa om och anpassa sig till rådande förutsättningar. Både medarbetare och chefer behöver rustas för att verka i en föränderlig värld. Ett närvarande ledarskap som präglas av kommunikation, tillit och mod att hantera osäkerhet och utmanande situationer bedöms även fortsatt vara viktiga komponenter för att kunna leda ett förändringsarbete i en öppen och tillåtande kultur.

Pandemin har haft stor påverkan på arbetsmiljön, dels för de medarbetare som behövt vara på plats och utföra ordinarie arbetsuppgifter, dels för de medarbetare som rekommenderats att arbeta hemifrån. Då detta har pågått under cirka två år kommer det att ha en fortsatt påverkan under kommande planperiod för arbetsmiljö, och hur arbetet kan utföras. Det blir viktigt att ta tillvara de goda erfarenheterna, successivt återgå till det som fungerade bra innan pandemin och tillsammans forma vad det nya normala innebär som attraktiv arbetsgivare. Att behålla, attrahera, rekrytera och introducera medarbetare kommer därför vara fortsatt viktiga områden att arbeta inom. Konkurrensen om arbetskraft, även inom staden, inom vissa befattningar driver upp lönenivåerna, vilket i sin tur påverkar de ekonomiska förutsättningarna för att rekrytera rätt medarbetare.

Faktorer som kan innebära behov av omställning inom förvaltningen är ändrade ekonomiska förutsättningar och ändrad politisk inriktning. Barnantalet inom förskolan har en vikande trend vilket påverkar förskoleavdelningens organisation. Förvaltningen kan även komma att behöva hantera effekter av den överbemanning som varit en naturlig del under pandemin, och samtidigt förhålla sig till konverteringsregler, heltidsfrågan och aviserad modernisering av arbetsrätten.

Att sänka sjukfrånvaron kommer vara ett fortsatt prioriterat arbete under planperioden. Ett gemensamt IT-stöd i staden för rehabiliteringsarbetet skulle underlätta dokumentation och hantering.

Omställning till en god och nära vård i syfte att ge en samordnad vård som stärker hälsa och förebygger fysisk och psykisk ohälsa

I syfte att ge en sömlös vård som främjar fysisk- och psykisk hälsa kommer omställning till en god och nära vård att intensifieras. Målet med den sömlösa vården är att patienten inte ska märka av vem som är huvudman för den vård som ges. Förvaltningen ser vinster i att skapa struktur i samverkan med regionen samt förtydliga ansvarsområden via samverkansöverenskommelser för att nå detta. Samverkan med regionen är en utmaning och ett fortsatt utvecklingsarbete krävs så att invånare får rätt stöd i rätt tid av rätt huvudman. Befintliga mötesformer och arbetssätt med hälso- och sjukvården som till exempel SIP (samordnad individuell plan) behöver vidareutvecklas och utskrivningsplaneringar via digitala lösningar förstärkas. Insatsen Tryggt mottagande i hemmet fyller en viktig funktion och bör

fortsätta för en trygg och säker utskrivningsprocess.

Då antalet sköra multisjuka äldre ökar på vård- och omsorgsboenden och med det behov av mer avancerad hälso- och sjukvård ser förvaltningen behov av att fortsätta kompetenssatsningar. Resurser behöver också ses över och samverka med specialistmottagningar behöver förstärkas. Även äldre som har en kognitiv svikt kommer att öka framöver. För att ge bra förutsättningar för en sömlös vård och omsorg och riktat personcentrerat stöd till äldre som tillhör sårbara grupper har förvaltningen också specialiserade hemtjänstgrupper inom demens och psykisk hälsa.

För att säkra insatser till den enskilde och utveckla det tvärprofessionella teamarbetet ser förvaltningen behov av ett gemensamt dokumentationssystem för socialtjänst och hälso- och sjukvård. Den nya lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation träder i kraft i januari 2023 vilket möjliggör till effektivitetsvinster i form av minskad administration och bättre möjligheter till samarbete. Lagförslaget skapar också goda möjligheter för huvudmännen att förebygga kvalitetsbrister och vårdskador och ger därmed en förbättrad patientsäkerhet. För att ansluta till en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation krävs adekvata IT-system som uppfyller lagens krav på integritetsstärkande åtgärder. Till det behöver även personal få utbildning och träning att använda systemet, och nya arbetssätt ska implementeras i verksamheterna.

Effektiv lokalförsörjning

En allt större andel av stadsdelsnämndens budget går till lokalkostnader och ställer krav på en ökad effektivisering av lokalerna. Planeringen av ett nytt område, Hagastaden, i stadsdelen Vasastan är resurskrävande, både personellt och ekonomiskt. Boende i en ny stadsdel kommer att ställa samma höga krav på service men som i stor utsträckning kommer att inrymmas i kostsam nyproduktion. Förvaltningen ser även att hyrorna vid omförhandlingar tenderar att marknadsanpassas samtidigt som ansvar för underhåll och driftskostnader, som till exempel el-kostnader skrivs över på nämnden som hyresgäst. Det blir således allt dyrare att bedriva verksamhet i innerstaden och en allt större andel av stadsdelsnämndens budget kommer under planperioden att gå till lokalkostnader. Förvaltningen har påbörjat ett arbete kring omställning av lokaler och samnyttjande av lokaler i större utsträckning för att kunna minska på den totala lokalytan. Förvaltningens bedömning är att flexibla och samnyttjade lokaler kommer bli allt viktigare i framtiden. Förvaltningen kommer under planperioden behöva utveckla ett än mer innovativt tänkande och planerande kring lokaler som sträcker sig över organisatoriska gränser, även mellan stadsdelsnämnder.

Inom Norrmalms stadsdelsområde prognostiseras barnantalet sjunka vilket innebär utmaningar i att anpassa lokalerna efter behovet av förskoleplatser. Med anledning av detta har förvaltningen påbörjat en genomlysning av förskolelokalerna. Flera av stadsdelsområdets förskolor nyttjar inte sin fulla kapacitet och förvaltningen utreder därför sammanslagningar av vissa förskolor för ett mer effektivt lokalnyttjande. Innan eventuell uppsägning av förskolelokaler utreds först möjligheten att använda lokalerna för annan verksamhet inom förvaltningen som söker mer passande lokaler. Anledningen är att säkerställa lokalbehovet för samtliga verksamheter samt för att hantera utmaningen att hitta lokaler i innerstaden som både är lämpliga för verksamheten och inte för kostnadsdrivande.

Förvaltningen behöver säkerställa antalet förskoleplatser på både kort och lång sikt, men samtidigt anpassa verksamheten efter det sjunkande barnantalet. Förvaltningen behöver också vara beredd på att behovet av antalet förskoleplatser kan öka igen. Kriget i Ukraina kan vara en faktor som gör att efterfrågan på förskoleplatser ökar inom den närmaste framtiden. Det är svårt att göra prognoser i stadsutvecklingsområden och att bedöma behovet av nya förskolor där, samtidigt som prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser i stadsdelsområdet som helhet.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

För att möta dagens och framtidens utmaningar behöver förvaltningens innovationsförmåga och innovationskapacitet öka. Digitalisering skapar möjligheter för att bland annat öka effektiviteten inom förvaltningen och stärka välmående hos invånarna. Innovativa lösningar, effektiva arbetssätt, ny teknik och kompetensutveckling behöver utvecklas och anpassas till nya förutsättningar. Förvaltningen kommer under planperioden att prioritera satsningar inom digitalisering, innovation och effektiva arbetssätt i syfte att ge bästa möjliga service till invånare och besökare inom stadsdelsområdet. För att digitaliseringens möjligheter ska kunna tas till vara behöver chefers och medarbetares digitala kompetens och innovationsförmåga kontinuerligt växa. Innovativa lösningar och arbetssätt uppmuntras, där nytänkande och förändringsledning är centralt. Det bidrar till en innovativ kultur och ett innovativt förhållningssätt samt att chefers förmåga att leda digital utveckling stärks.

Under planperioden kommer förvaltningen att bland annat utveckla och stärka förvaltningens innovations- och digitaliseringsråd samt verksamhetsnära digitaliseringsnätverk i syfte att stärka omvärldsbevakningen, öka samverkan, effektivisera koordineringen samt fånga upp nya initiativ.

Det ökade trycket på informationssäkerhet och begränsningen i att inte använda tredjelandsbaserade molntjänster kommer att påverka digitaliseringsarbetet framöver. Bland annat arbetar stadens pedagogiska verksamheter inom ett annat IT-leveransavtal än övriga verksamheter. I den pedagogiska leveransen används Office365 och det är oklart hur molntjänsten ska användas framöver. För att digitalisering, effektiva arbetssätt och samverkan ska fortsätta utvecklas bör staden ha samlade strategier, grundläggande infrastruktur och system för att ta ledningen i arbetet.

Miljö, klimat och Agenda 2030

Stadsdelsförvaltningen arbetar utifrån stadens klimathandlingsplan och miljöprogram och fortsätter under planperioden att implementera Norrmalms stadsdelsförvaltnings miljö- och klimathandlingsplan. Förvaltningen samverkar med förvaltningar och bolag kring klimat- och miljöfrågor, till exempel kring strategiska grön- och vattenfrågor i staden. Miljösamordnare deltar i miljönätverket för stadens stadsdelsförvaltningar samt i Norrmalms stadsdelsförvaltnings köksnätverk i syfte att minska klimat- och miljöpåverkan från livsmedel. Förvaltningen ser ytterligare behov av att stärka samverkan med övriga nämnder då miljöfrågorna är tvärssektoriella.

Ekosystemtjänster och biologisk mångfald i parker och grönområden ska synliggöras och klimatanpassningar genomförs i parker för att de ska kunna ta hand om ökad nederbörd samt

ha bättre motståndskraft för ett torrare klimat. Förvaltningen verkar också för att öka återvinning och återbruk samt för bättre möjligheter att källsortera och samla in matavfall.

Förvaltningen bidrar till att uppfylla mål och delmål inom Agenda 2030 genom sin ordinarie verksamhet, till exempel genom trygghetsarbete, stadsutveckling, jämställdhetsintegrering, barnrättsperspektiv, tillgänglighet och delaktighet för kvinnor och män med funktionsnedsättning, äldreomsorg, förskola samt klimat- och miljöarbetet.

Förvaltningen prioriterar insatser inom områden med stora klimatutsläpp och betydande miljöpåverkan, som energieffektivisering, transporter, livsmedel, biologisk mångfald och klimatanpassningsåtgärder. Det förändrade klimatet förväntas innebära nya utmaningar för verksamheterna, vilka kommer att behöva anpassas ytterligare för att klara av värmeböljor och skyfall. Förvaltningen ser behov av kompetensutveckling och dialog kring miljö- och klimatfrågor inom förvaltningen för att nå miljömålen och stärka arbetet med Agenda 2030.

Jämställdhet

Könsuppdelad statistik samlas in, redovisas och analyseras där det är möjligt i syfte att följa resursanvändning och omotiverade skillnader för invånarna i Norrmalms stadsdelsområde. Genom ett systematiskt arbetssätt ges goda förutsättningar till att skillnader och likheter mellan könen upptäcks. Jämställdhetsperspektivet ska vara integrerat i all planering, beslutsfattande, genomförande och uppföljning i förvaltningen.

Verksamheternas jämställdhetsintegrering och analys av jämställdhetsutmaningar beskrivs under respektive verksamhetsområde, se avsnitt 2.1–2.8

Äldrevänlig stad

För att möta den demografiska utvecklingen ingår Stockholms stad i WHO:s nätverk för äldrevänliga städer. Förvaltningen har deltagit i arbetet med att ta fram en stadsövergripande handlingsplan.

Förbyggande och uppsökande insatser prioriteras för att bryta ofrivillig ensamhet. Aktivitetscenter och öppna mötesplatser med breda utbud av sociala-, kulturella- och fysiska aktiviteter är avgörande i synnerhet i spåren av pandemin. Samverkan med idrottsföreningar kommer under planperioden ytterligare förstärkas för att äldre ska kunna bibehålla funktionsförmågor och självständighet.

Förvaltningen ska ytterligare utveckla kommunikation och dialog med seniorer som bor inom stadsdelsområdet. Förvaltningen deltar i det stadsövergripande arbetet för att utveckla kommunikationskanalerna med äldre och anhöriga. Under planperioden fortsätter förvaltningen att utveckla arbetet och dialogen via de öppna mötesplatser och aktivitetscenter för seniorer tillsammans med representanter för nationella minoriteter samt med pensionärsrådet.

För att nå målet om en äldrevänlig stad är det angeläget att systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag och aktiviteter får för kvinnor respektive män, samt att utifrån analysen utveckla ändamålsenliga åtgärder. Förvaltningens genomlysningar av myndighetsbeslut, analys av brukarundersökningar och kvalitetsuppföljningar på individnivå för att uppmärksamma skillnader och likheter i upplevelser mellan könen ger förutsättningar

att kunna säkerställa en jämställd myndighetsutövning och ett jämställt utförande av insatser och aktiviteter.

Digital teknik kan bidra till självständighet, ökad känsla av delaktighet i samhällslivet, mer social samvaro och att upplevd ensamhet och att isolering bryts. Hänsyn behöver även tas till den varierande digitala mognaden hos äldre, medarbetare och ledning i implementeringen av välfärdsteknik. Förvaltningen erbjuder digitalt stöd till seniorer via aktivitetscenter och öppna mötesplatser i samverkan med frivilligorganisationer. Aktiviteter har också genomförts digitalt och kommer att intensifieras under planperioden för att möjliggöra ökat deltagande för de som är mindre mobila.

Äldre med psykisk ohälsa, suicidrisk, våldsutsatthet, missbruk och hemlöshet ökar. Mot bakgrund av det finns behov av ökad kunskap bland medarbetare, ökad samverkan och riktat och personcentrerat stöd till äldre som tillhör sårbara grupper.

Förvaltningen ser en viss målgruppsförskjutning som kan komma att påverka stadens befintliga utbud av boendeformer när de kommer till personer i hemlöshet, missbruk och psykisk hälsa. De boendeformer som finns idag motsvarar inte behovet. Många har en skuldproblematik, vilket gör att de inte är aktuella för en seniorbostad i Micasa's bestånd. Samtidigt uppfyller de inte kriterierna till särskilda boenden inom äldreomsorgen.

Förvaltningen deltar i samråd med Micasa och bevakar äldreperspektivet vid kommande byggnation av Hagastaden men även i planering av ombyggnationer i befintliga bostadsområden.

Investeringsbehov och investeringsprioriteringar

Under planperioden utgörs de största investeringsbehoven av buller- och ventilationsärenden, reinvesteringar i förvaltningens befintliga lokaler samt inventarieinköp i samband med öppnandet av nya förskolor och gruppboendestäder.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Prioriterade satsningar

- Stärka och utveckla förvaltningens krisberedskap.
- Genomföra skyfallskartläggningar.
- Inventera behov och införa reservkraft inom relevanta objekt.
- Skapa evakueringsplaner för större objekt, till exempel vård- och omsorgsboenden.
- Arbete med otillåten påverkan samt särskilt utsatta och sårbara brottsoffer.
- Fortsätta utveckla strategisk kommunikation som bidrar till trygghetsarbetet.
- Förebygga och motverka otillåtna sovplatser.
- Utveckla och stärka arbetet med informationssäkerhet.
- Bostadsvägledning och vägledning till egen försörjning för nyanlända.
- Språkutvecklande arbetssätt inom förskolan.
- Öka samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård och implementera nya arbetssätt som följd av lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (2017:612).

- Intensifiera arbetet med samverkansöverenskommelser för en sömlös vård och omsorg.
- Minska det digitala utanförskapet bland äldre.
- Öka tillgång och kunskap om digital teknik för personer med funktionsnedsättning.
- Vidareutveckla uppsökande verksamhet och utbudet av hälsofrämjande aktiviteter för att minska den ofrivilliga ensamheten och förebygga ohälsa bland äldre.
- Förbättra personalkontinuiteten inom hemtjänsten och vidareutveckla den personcentrerade omsorgen.
- Utveckla kommunikationen med seniorer som bor inom stadsdelsområdet.
- Fortsätta identifiera platser, parker och grönområden som upplevs som otrygga och genomföra åtgärder för att motverka detta.
- Följa förslaget och förbereda sig för förändrade arbetssätt och behov av kompetensutveckling som den nya socialtjänstlagen kan innebära.
- Ökad samverkan för att stödja personer med samsjuklighet.
- Fortsatt satsning på matlyftet inom äldreomsorgen.
- Bevaka och följa den pågående samsjuklighetsutredningen som kan komma att påverka organisation och arbetssätt.
- Utveckla och stärka arbetet med att förebygga, upptäcka och stödja våldsutsatta barn och unga.
- Utveckla och stärka förebyggande och tidigt stöd till barn och unga.
- Fortsätta att utveckla och stärka barnrättsperspektivet i handlägningsprocessen.
- Fortsätta arbetet med skolsocialt team.
- Fortsatt fokus på och utveckling av platssamverkan i syfte att den offentliga miljön ska vara trygg, trivsamt och tillgänglig för alla målgrupper.
- Preventiva insatser mot ungas ANDT-konsumtion.
- Förebyggande information till tonårsföräldrar om att söka stöd i sitt föräldraskap.
- Utökad samverkan för att förebygga hemlöshet.
- Se över möjligheter för att öppna ett ungdomsinformationscenter.
- Parker och grönområden ska rymma en mångfald av upplevelser och aktiviteter som attraherar många olika målgrupper.
- Samverka med andra förvaltningar i strategiska park- och stadsmiljöfrågor, exempelvis med trafikkontoret kring gatugröna ytor.
- Tillskapa nya parkytor, genom att exempelvis omvandla hårdgjorda ytor till gröna platser eller genom att tillgängliggöra ytor genom samverkan med andra förvaltningar och aktörer i staden.
- Värna, belysa och bevara parkernas kulturmiljövärden.

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Prioriterade satsningar

- Med stöd av stadens mått och mätmetoder för att mäta miljö- och klimatpåverkan från måltider ska äldreomsorgen identifiera och minska matsvinnet.
- Synliggöra och förstärka ekosystemtjänster samt biologisk mångfald i parker och

grönområden.

- Genomföra klimatanpassningar i parkerna för att de ska kunna ta hand om ökad nederbörd samt öka motståndskraften för ett torrare klimat.
- Arbetet med att förebygga avfall, källsortera, återvinna, återbruka samt välja miljövänliga produkter utvecklas vidare.
- Stärka samverkan i miljö- och klimatfrågor med andra förvaltningar samt inom förvaltningen.
- Öka förvaltningens förmåga att hantera negativa effekter av klimatförändringar genom klimatanpassning.
- Effektiv lokalförsörjning.
- Under planeringsperioden planeras en servicebostad om tolv lägenheter med en gemensamhetslokal att öppnas i Hagastaden.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Prioriterade satsningar

- Öka språk- och yrkeskompetens inom äldreomsorgen.
- Utbildningsinsatser om samsjuklighet för personal inom myndighetsutövning och utförarverksamheter.
- Erbjudna karriärvägar inom äldreomsorgen.
- Minska antal medarbetare per chef för att möjliggöra ett närvarande, långsiktigt och hållbart ledarskap.
- Införa enhetliga yrkestitlar inom LSS-verksamheter, vilket innebär validering av kompetens hos medarbetarna.
- Se över behov av ett större utbud av daglig verksamhet med inriktning praktik och arbete för personer med högfungerande autism.
- Utveckla samverkan mellan förvaltningens verksamheter och högskolor och lärosäten.
- Fortsatt stärka samverkan gällande digitalisering och innovation.
- Initiera och driva innovationssatsningar, digitala verktyg samt sprida effektiva och innovativa arbetssätt.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Demografi och omvärldsfaktorer

Enligt stadens senaste mätning var 95 procent av stadsdelsområdets barn i åldern två till fem år inskrivna i förskola. Per den 28 februari fanns 1849 (54 procent) barn placerade inom nämndens förskolor och 1547 (46 procent) barn inom fristående förskolor. Antalet inskrivna barn i förskolan varierar under året, vilket ställer krav på en flexibel organisation och en effektiv lokalanvändning inom respektive förskola.

Norrmalms stadsdelsområde växer i och med att Hagastaden byggs. Hagastaden förväntas vara helt etablerad år 2025. I planeringen av förskolor ser förvaltningen till stadsdelsområdet

som helhet samt hur Hagastadens behov och utbud påverkas av befintligt förskolebestånd. Förskolebehovet påverkas av hur mycket bostäder som slutligen byggs i området samt hur befolkningsprognosen utvecklas.

Swecos senaste befolkningsprognoser samt förvaltningens egna beräkningar visar på en svagare ökning av förskolebarn inom stadsdelsområdet än väntat. Prognos över antalet barn i förskoleålder inom Norrmalms stadsdelsområde redovisas nedan.

Kön	Ålder	2022	2023	2024	2025	Förändring 2022-2025
Totalt	1-5	3720	3795	3841	3844	124
Flickor	1-5	1810	1863	1879	1871	61
Pojkar	1-5	1910	1932	1962	1973	63

Förvaltningen ser en minskning av antalet barn som står i kö till förskolan vilket kan bero på ett minskande barnafödande, men kan också vara en effekt av pandemin, där barnfamiljer väljer att bo i andra stadsdelsområden eller i kranskommunerna.

Efterfrågan av förskoleplatser kan även påverkas av kriget i Ukraina. Barn och ungdomar som omfattas av det så kallade massflyktsdirektivet kan få ett tidsbegränsat uppehållstillstånd. De har då samma rätt till utbildning i Sverige som asylsökande barn och ungdomar. Det innebär att de har rätt till utbildning i bland annat förskola och att de ska tas emot så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden. Hemkommunen ansvarar för att alla barn och ungdomar i kommunen som har rätt till och vill ha utbildning får det. Det gäller alla barn, oavsett föräldrarnas sysselsättning och familjens situation i övrigt.

Förvaltningen erbjuder öppen förskola. Det kan bli en värdefull social träffpunkt för barn och vårdnadshavare som inte begär förskoleplacering. Av den anledningen kan det finnas skäl att se över tillgången till öppen förskola och säkerställa kompetens hos medarbetare att möta familjer som flytt från krig.

Förvaltningen ser fortsatt förekomst av övernattningar på förskolegårdar. I samband med att pandemirestriktionerna tas bort ser förvaltningen en risk att det kan komma att öka. En sådan ökning kan komma att innebära ökade kostnader för sanering och städning, utökad bemanning vid öppning och stängning för att minska ensamarbete för personalen samt förstärkta rutiner för kontroll av förskolegården. Dessa åtgärder är kostnadsdrivande för verksamheten. I dagsläget erhåller förvaltningen ersättning för sanering vilket är positivt. Behov av fortsatt ersättning bedöms kvarstå och eventuellt öka under planperioden.

Kompetensförsörjning

Enligt förskolans läroplan har alla i arbetslaget ansvar för att främja barns utveckling och lärande. Förvaltningen ser att det finns behov av att fortsätta stärka barnskötarnas kompetens. Utbildningsbakgrunden och den faktiska yrkeskompetensen kan variera kraftigt bland barnskötarna, men yrkestiteln är densamma oavsett utbildning.

Förskollärarna har ett särskilt ansvar för undervisningen. En lägre andel förskollärare ställer större krav på befintliga förskollärare att ta det ansvaret. Det är nödvändigt att stärka förskollärarnas kompetens och förutsättningar att planera, följa upp och utvärdera

undervisningen i nära samarbete med arbetslaget. Det är också viktigt för att vara en attraktiv arbetsgivare för förskollärare.

Förvaltningen fortsätter samarbetet med Stockholms universitet kring verksamhetsförlagd utbildning (VFU) för förskollärare. Förvaltningen ser utmaningar i att få förskollärarnas tid att räckta till för handledning av studenter, vilket kan leda till att antalet handledare minskar. Det vore önskvärt att sprida studenterna till fler förskolor än vad universitet gör i nuvarande modell, för att säkra tillgången på behöriga handledare. Det är också viktigt att stärka handledarnas förutsättningar att handleda studenter.

Pandemin medförde en viss osäkerhet på arbetsmarknaden vilket kan leda till en ökad personalomsättning och behov av ökad rekrytering efter pandemin. Tillgången till utbildade barnskötare och legitimerade förskollärare kan komma att vara begränsad.

Förskolans ansvar att erbjuda förskola för barn på minoritetsspråk inom varje stadsdelsförvaltning kan vara en utmaning. Likaså förskola för barn med funktionsnedsättningar och medicinska behov. Det kräver specifika kompetenser och förutsättningar. Med ett stadsövergripande samarbete och samordning skulle förskolan lättare kunna möta behoven för att säkerställa en god och likvärdig kvalitet i undervisningen.

För förskolan är det fortsatt viktigt att organisera för ett närvarande och pedagogiskt ledarskap. Ett gott närvarande ledarskap är viktigt för att bibehålla en hög kvalitet och en god arbetsmiljö i verksamheten. Förskolans strukturella förutsättningar har avgörande betydelse för möjligheten till närvarande och pedagogiskt ledarskap. Det är också viktigt, utifrån ett chefsförsörjningsperspektiv och för att vara en attraktiv arbetsgivare för rektorer, att varje rektor ges goda förutsättningar för sitt uppdrag som chef och pedagogisk ledare enligt Skollagen.

Mot bakgrund av utvecklingen i Europa och Ukraina kan förskolan behöva särskild kompetens att möta familjer som flytt från krig samt utvecklad språkkompetens. Det kan också komma att behövas en mer eller mindre omfattande rekrytering av både förskollärare och utbildade barnskötare, eventuellt med kort varsel, för att möta upp ett större antal barn än förskolan har planerat för.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Utbildningen i förskolan ska lägga grunden till adekvat digital kompetens hos barnen. Verksamheten fortsätter prioritera att digitala verktyg och lärarresurser finns och används på ett medvetet sätt i undervisningen.

Förskoleavdelningen tillhör stadens pedagogiska IT-leverans vilket innebär tekniska utmaningar för att nå en effektiv samverkan med andra avdelningar och stödfunktioner. Den pedagogiska leveransen arbetar i Microsoft365 och det finns många frågetecken kring hur molntjänsten kan användas framöver. Osäkerheten kan leda till att innovationskraften hämmas i väntan på svar. Förskolan är måna om att få fortsätta sin digitala utvecklingsresa med smarta digitala lösningar och funktioner, både internt i organisationen, i kommunikation med vårdnadshavarna och i undervisningen med barnen.

Förskolans möjlighet att påverka den kommande upphandlingen av Skolplattformen är av

största vikt för framtidens möjligheter att arbeta strukturerat och resurseffektivt i samverkan med andra. Arbetet med kommande upphandling blir tids- och resurskrävande på enhets- och avdelningsnivå.

Den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet antogs av regeringen 2017 och sträcker sig till slutet av 2022. Förskoleavdelningen kommer under 2022 att följa upp hur förskolorna ligger till i förhållande till strategin. Att uppnå strategin kommer eventuellt att medföra ökade kostnader för verksamheterna för att kunna säkerställa en likvärdig tillgång och användning av digitala verktyg. Implementering av nya system kräver rätt verktyg och kompetens för att kunna nyttjas i sin fulla potential.

Jämställdhetsutmaningar, barns rättigheter och Agenda 2030

Barnen i förskolan ska, oavsett könstillhörighet, ges möjlighet att pröva och utveckla sina förmågor och intressen med samma möjligheter och på lika villkor. Arbetet med jämställdhet inkluderas i förskolans systematiska kvalitetsarbete i den löpande verksamheten via pedagogisk planering och dokumentation samt analys av resultaten från förskoleundersökningen.

Att barn i förskolan ges möjlighet att utveckla adekvat digital kompetens i förskolan är en demokratifråga. Det är angeläget att alla barn ges samma möjligheter att utveckla sin digitala kompetens och därmed verka utjämnande och bryta könsstereotypa studie- och yrkesval. Arbetet med digitalisering har på så sätt betydelse för möjligheten att nå målet om jämställd utbildning.

Förskolan är en skyddsfaktor och är särskilt viktig för barn som befinner sig i social utsatthet, socialtjänstens och förskolans samverkan är därför extra viktig. Regeringen föreslår i en lagrådsremiss åtgärder för att öka deltagandet i förskolan. Förslaget innebär att kommunerna får ett ökat ansvar för att informera om barns rätt till förskola och förskolans syfte. Vidare ska samtliga barn över tre år erbjudas plats i förskolan, vilket innebär att en plats behöver reserveras. Reservation av platser i förskolan kommer att bli en ekonomisk utmaning då verksamheterna behöver ha full beläggning för att nå en budget i balans. Regeringens förslag innebär behov av ökade personella- och ekonomiska resurser. Förvaltningen har via statsbidrag ansökt om utökade resurser till öppna förskolan under 2022 bland annat med syfte att öka inskrivningsgraden, en satsning i linje med förslaget. Ytterligare satsningar kan komma att behövas om förslaget antas.

En trygg och god relation mellan barn och föräldrar är den bästa grunden för en harmonisk uppväxt till trygga och självständiga individer som vuxna. Förvaltningen kommer att satsa på ett ökat föräldrastöd genom att erbjuda utbildning i ABC 0-3 år för föräldrar i öppna förskolan. På så vis förstärks öppna förskolans roll som en skyddsfaktor för de yngsta barnen. Förvaltningen kommer även att genomföra en kompetensutvecklingsinsats i ABC för pedagoger. Insatserna är en del av verksamheternas jämställdhets- och värdegrundsarbete och kan även användas för att stötta i föräldraskapet.

Förskolan har generellt en låg andel manliga anställda, vilket även gäller förvaltningens förskolor. Särskilt tydligt är det bland förskollärare, men även bland barnskötare. Förskolan har ett uppdrag att motverka traditionella könsmonster som kan påverka normer och framtida

yrkesval. Därför är det viktigt att fortsätta verka för att fler män arbetar i förskolan. Det syftar inte bara till att uppnå en jämställd förskola, det är också en fråga om kompetensförsörjning.

Prioriterade satsningar

- Främja alla barns lärande och utveckling

Enligt skollagen ska förskolan vara likvärdig och erbjuda alla barn en förskoleverksamhet av hög kvalitet. En viktig likvärdighetsaspekt är förskolans kompensatoriska uppdrag och utbildningens strukturella kvalitet och förutsättningar. Förvaltningens förskolor har en god tillgång till legitimerade förskollärare, men fördelningen av förskollärare mellan förskolor och arbetslag behöver ses över. Det är nödvändigt att förbättra förskolans möjligheter att planera, följa upp och utvärdera undervisningen utifrån läroplanens mål, samt följa upp och analysera resultatet av undervisning på olika nivåer. Det ställer krav på kompetens hos ledare och medarbetare. En kommande prioritering i förskolans utvecklingsarbete är stärkt analysförmåga på samtliga nivåer i organisationen. Kompetenshöjande insatser blir därför en naturlig del av arbetet med att utveckla kunskap och metoder för att bättre kunna följa och bedöma barnens förändrande kunskapsnivå i relation till läroplanens mål och därmed främja alla barns lärande och utveckling.

Språket utgör grunden till barns förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap varför det språkutvecklande arbetet kommer vara prioriterat under planperioden. Förvaltningen planerar flera kompetenshöjande insatser för att utveckla kunskap och metoder inom språk-, läs- och skrivutveckling. Förskolans överlämning av barn till skolan kommer att fokusera särskilt på barnens språkutveckling och barn i behov av särskilt stöd. För att överlämningen till skolan ska bli så bra som möjligt är det nödvändigt att utveckla och stärka samverkan och samsynen mellan förskola och skola.

- Hälsofrämjande arbetsplats

Under pandemin har medarbetare och chefer inom förskolan periodvis haft hög arbetsbelastning. Pandemin har inneburit snabba omställningar, instabilitet och oro hos barn, medarbetare och vårdnadshavare. Hög frånvaro bland barn och medarbetare har inneburit att verksamheterna haft många olika tillfälliga vikarier, vilket innebär en ökad belastning på ordinarie personal. Att hantera den dagliga bemanningen på förskolorna har varit en tidskrävande arbetsuppgift. Pandemin har tydliggjort behovet av att bygga stabila organisationer med goda förutsättningar att hantera tillfälligt ökad belastning och förändring även i framtiden.

I *Handlingsplan för förbättrad arbetsituation för förskollärare och barnskötare* framgår tydligt att förskolan under en lång tid haft utmaningar i att ställa om utifrån nya krav utan tillförda resurser eller förändrade förutsättningar. Utifrån ett arbetsmiljöperspektiv är det nödvändigt att staden säkerställer att förskolans olika yrkesgrupper får förutsättningar att genomföra sina uppdrag, möjligheter till kompetensutveckling och kollegialt lärande. Förutsättningarna för förskolorna i staden som helhet behöver ses över för att komma vidare i arbetet.

Förvaltningen fortsätter arbetet för att säkerställa en hälsofrämjande arbetsmiljö där minskad sjukfrånvaro, förbättrade förutsättningar för att planera, följa upp och utveckla undervisningen

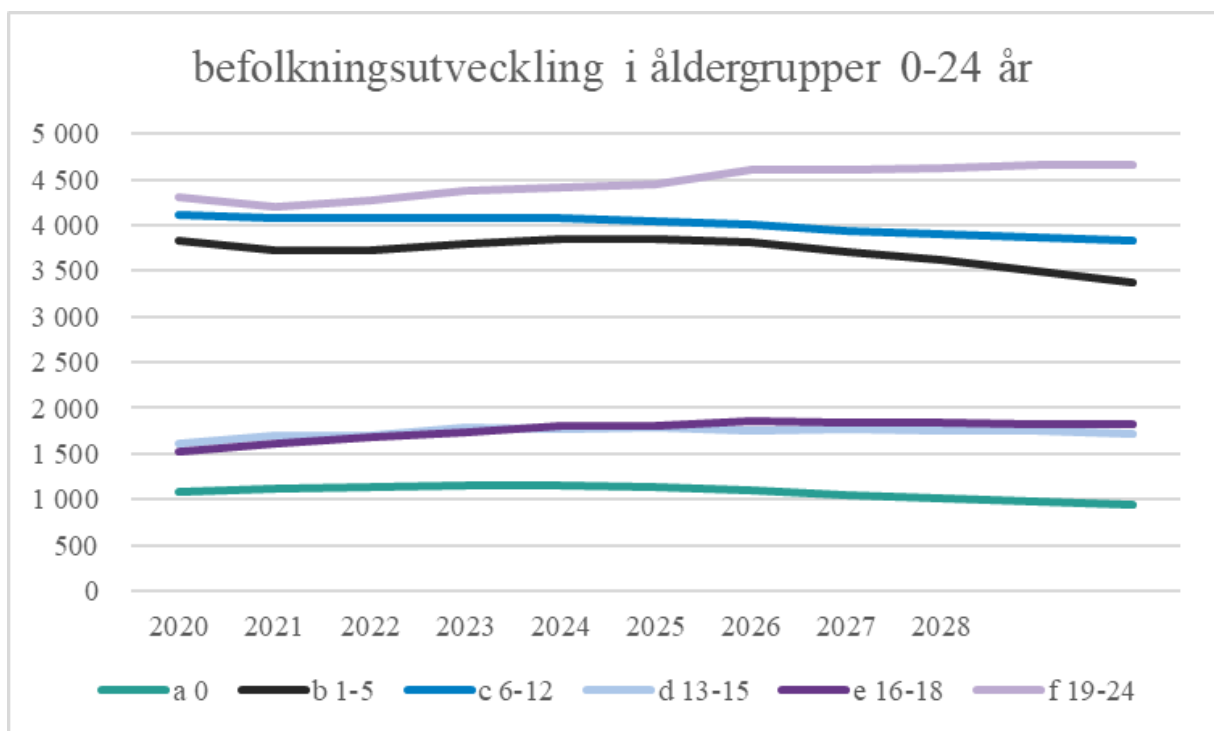
samt chefers förutsättningar utgör övergripande fokusområden.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Demografi och omvärldsfaktorer

Antalet barn i målgruppen fortsätter öka något, medan andelen barn i förhållande till Norrmalms befolkning minskar. Det medför att trycket på verksamheterna för barn och unga kan komma att öka medan andelen unga i stadsdelsområdet sjunker.

Ett ämne att bevaka under planperioden är behovet hos gruppen unga vuxna (19-24 år) som bor hemma. Denna grupp antas öka allt mer men tydligast mot slutet av planperioden. Dels genom att bostadssituationen är svår för unga och inte förväntas bli lättare och dels för att gruppen blir större. I slutet på planperioden kan denna förändring börja påverka nämndens verksamheter och en ökad samverkan med enheter som stödjer unga vuxna (till exempel inom arbetsmarknadsförvaltningen och vuxenutbildning) som tar resurser kan bli mer aktuellt.

Förvaltningen ser en fortsatt ökning av psykisk ohälsa och bedömer att en del kan förebyggas med öppen fritidsverksamhet. Under planperioden kommer förvaltningens fält- och fritidsenhet att implementera idrottsförvaltningens handlingsplan för att främja psykisk hälsa med fysisk aktivitet samt arbeta med socialförvaltningens Stockholmstandard för socialt uppsökande fältarbete. En aktiv och konstruktiv fritid är en viktig skyddsfaktor mot psykisk ohälsa hos unga.

Problematiskt dataspel bland unga nämns oftare i professionella nätverk och av föräldrar. Under planperioden behöver ämnet bevakas och metoder undersökas för att möta behovet av stöd kopplat till ökat problematiskt spel. Dataspel bedömdes som beroendeframkallande

av WHO 2018 men ingen svensk diagnos finns. Gameing är ett vanligt tidsfördriv hos unga och inom stadsdelsområdet finns två av de största dataspelshallarna i Stockholm, Inferno online och Space.

Inom Norrmalms stadsdelsområde finns många kulturetablissemang och träningsverksamheter. Undersökningar visar att det finns få hinder för unga inom stadsdelsområdet att utöva den fritid som önskas. En utmaning för nämnden är stadens fördelningsnyckel och det faktum att stadsdelsområdet är unikt när det gäller genomströmning av personer som inte är bosatta i området.

Inom stadsdelsområdet finns två av Sveriges största kollektivtrafikpunkter, T-centralen och Odenplan. Utbudet av kultur och restauranger stort. Det innebär att en stor mängd människor passerar och besöker Norrmalms stadsdelsområde varje dag. Genomströmningen av barn och unga från hela Stockholms län är också omfattande och påverkar nämndens resurser. Under planperioden öppnas ett nytt gymnasiecampus inom stadsdelsområdet med plats för 1800 elever. Stadsdelsområdet kommer att hysa över 18 procent av stadens alla gymnasieskolor.

Barn och unga som vistas eller går i skola inom stadsdelsområdet använder sig av den öppna fritidsverksamheten samt parker och ungdomsmottagning. Budgettilldelningen tar dock inte hänsyn till att många av dessa väljer att besöka förvaltningens fritidsverksamheter samt uppehåller sig i stadsdelsområdet på sin fritid och kan bli föremål för preventiva insatser. Mot bakgrund av detta ser förvaltningen behov av att se över fördelningsnyckeln så att hänsyn tas till invånarantal såväl som besöksantal.

Förvaltningen har, i samverkan med stadsdelsförvaltningarna Östermalm och Kungsholmen, en kommunövergripande verksamhet (KÖV) inom ungdomsmottagningen där anslaget varit detsamma sedan start. Anslagen för KÖV bör uppräknas för att bibehålla en god verksamhet. Ungdomar har möjlighet att söka till den ungdomsmottagning de vill gå till varför samtliga ungdomsmottagningar bör finansieras som kommunövergripande verksamhet.

Jämställdhetsutmaningar, barns rättigheter och Agenda 2030

Inom målgruppen för förvaltningens fält- och fritidsverksamhet kan en ökad fördomsfullhet och ideologisk polarisering skymtas. Detta kan eskalera under det innevarande valåret och kan skapa ideologiska konflikter. Denna trend behöver motarbetas och arbetsmetoder som värnar demokratiska värderingar bör användas. Ytterligare aspekter är händelseutvecklingen i Europa. Barn och ungdomars oro kring utvecklingen behöver mötas upp, likväl som insatser för att stärka kunskaper kring till exempel källkritik och spridning av desinformation.

Förvaltningens fritidsverksamheter stärker samverkan kring att erbjuda en konstruktiv fritid för underrepresenterade grupper. Tillsammans med Kungsholmen och Östermalms stadsdelsförvaltning drivs en öppen mötesplats för HBTQIA+ ungdomar och unga med NPF-diagnos.

Stadsdelsförvaltningens föreningsstöd skulle kunna stödja fler föreningar inom fritid, kultur och idrott. Det finns utrymme för fler föreningar att söka och förvaltningen kommer att utveckla informationspridning kring föreningsstöd. Satsningen ska, om möjligt, breddas mot föreningar som arbetar med grupper i samhället som inte vanligtvis söker föreningsstöd.

Barn i förskolan och i öppen fritidsverksamhet tar del av kulturupplevelser via Kulanpremien. Kulanpremien består av utvalda kulturaktiviteter av hög kvalitet. Det finns aktiviteter inom olika kulturformer och med olika teman. Kulanpremien ges till aktiviteter av kulturaktörer som tillhör det fria kulturlivet vilket möjliggör för barnen att möta flera olika kulturformer.

Förvaltningens arbete med att förebygga drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk bidrar till Agenda 2030s mål 3.5. *Förebygg och behandla drogmissbruk.*

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Under planperioden utvecklar och implementerar förvaltningen det digitala verktyget Klarakompassen, som i första hand ska användas vid platssamverkansprojektet i Klaraområdet. Om resultatet faller väl ut kan verktyget kunna appliceras på andra stadsdelsförvaltningar och områden för platssamverkan.

Prioriterade satsningar

- Preventiva insatser inom ANDT

Stockholmsenkätens resultat visar på flera negativa trender bland ungas konsumtion och föräldrars allt mer liberala syn på ANDT. Förvaltningen kommer att göra satsningar på allmänpreventiva insatser, men även ytterligare satsningar på föräldrastöd, samverkan med socialtjänsten, föreläsningar, personalutbildningar och informationsutskick. Preventionsarbete i olika former är en viktig del i arbetet för att förhindra att ungdomar börjar använda droger och arbetet kommer att prioriteras under planperioden. Förvaltningen kommer att vara engagerad i framtagandet av ett nytt ANDT-program.

- Stöd till tonårsföräldrar

Förebyggande information till tonårsföräldrar kommer att prioriteras. Småbarnsföräldrar boende inom stadsdelsområdet är benägna att själva be om stöd när det behövs, men föräldrar till äldre barn tar inte kontakt med förvaltningen i samma utsträckning. En utökad satsning på information till tonårsföräldrar är prioriterat för att öka kunskapen om när och hur man kan söka stöd i sitt föräldraskap.

- Föräldrastödsprogram

Föräldrarna har stor betydelse i det förebyggande arbetet med barn och unga. Förvaltningen fortsätter att stödja samspel mellan föräldrar och barn genom föräldrastödsprogrammen ABC (Alla Barn i Centrum) och ABC tonår, KOMET (KOMmunikationsMETod), Föräldraskap i Sverige samt öppna föräldraföreläsningar. Inom förskoleavdelningen görs en satsning på ABC för pedagoger.

2.3 Äldreomsorg

Demografi och omvärldsfaktorer

Andelen invånare över 65 år inom Norrmalms stadsdelsområde beräknas öka de kommande åren och andelen äldreomsorgstagare beräknas öka med cirka 60 procent till år 2040. Framst ökar åldersgruppen 80 år och äldre. Norrmalms stadsdelsområde och bedöms ha högst procentuell ökning i staden. Åldersgruppen 80 år och äldre beräknas stå för cirka 71 procent

av äldreomsorgstagarna år 2025 och cirka 82 procent år 2040. Behovet av vård- och omsorgsboende beräknas öka med 291 platser och behovet av hemtjänst i ordinärt boende beräknas öka med 538 personer till år 2040. Ökningen av antalet äldre de närmaste åren förutsätter en god framförhållning, samverkan samt dimensionering av resurser för att kunna möta behoven av vård- och omsorg.

		Faktiska siffror	Prognos			
		2021	2022	2023	2024	2025
Befolkning 65- år		12 380	12 670	13 000	13 350	13 660
Därav	65-79 år	9 760	9 850	9 930	9 950	9 980
	80- år	2 620	2 820	3 070	3 400	3 680
	85- år	1 190	1 250	1 310	1 400	1 460

		Faktiska äldreomsorgstagare	Prognos äldreomsorgstagare			
		2021	2022	2023	2024	2025
Antal äldreomsorgstagare		1 240	1 340	1 380	1 440	1 490
Därav	80- år	822	900	940	1 010	1 060
	85- år	602	630	650	670	700

Källa: Swecos äldreomsorgsprognos 2021– Framskrivning av äldreomsorgsbehovet perioden 2022-2040

Regeringen har tillsatt en utredning för att se över en särlagstiftning för äldreomsorgen som ska redovisas senast juni 2022. Utredningens uppdrag kan delas in i två delar: dels att föreslå en äldreomsorgslag och frågan om en nationell omsorgsplan, dels överväga och vid behov lämna förslag som på olika sätt stärker tillgången till medicinsk kompetens inom äldreomsorgen. En särlagstiftning enbart för äldreomsorgen kan underlätta myndighetsutövningen och göra det mer likställt och tydligt för den enskilde som ansöker om stöd. Samtidigt har äldre samma problematik, till exempel missbruksproblematik, som övriga individer vilket gör en särlagstiftning till en komplex fråga. Samtliga delar av utredningen kan komma att påverka äldreomsorgens arbetssätt, från myndighetsutövning till utförande, hälso- och sjukvårdskonsekvenser och samverkan men även inom kompetensförsörjning.

Lagförslaget om skyddad yrkestitel för undersköterskor träder i kraft i juni 2023 med möjlighet att använda titeln under 10 år utan att beviljas bevis om rätten att använda titeln. Vidare föreslår regeringen att undersöka effekterna av att differentiera arbetsuppgifterna inom hemtjänsten och utredning ska lämnas till socialdepartementet den 30 april 2023. Bland annat ska utredningen klargöra gränsdragningen mellan omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen och serviceinsatser. Utredningen kommer att presentera ett verksamhets- och brukarperspektiv. Förvaltningen ser att lagförslaget och utredningen kan leda till ökad attraktivitet, ökade karriärvägar och incitament till att stanna i äldreomsorgen. Ovanstående kan även sammankopplas med lagändring om fast omsorgskontakt i hemtjänsten och den

pågående primärvårdsreformen. Detta kommer att påverka äldreomsorgens verksamheter gällande arbetssätt men även kompetensförsörjning över tid.

Under planperioden kommer en del statliga bidrag att fördelas, bland annat till ökad digitalisering inom äldreomsorgen, omställning till en God och nära vård, äldreomsorgslyftet och att minska andelen timanställningar i äldreomsorgen. Ovan medel kommer att ha påverkan på riktningen inom äldreomsorgen. Även då regeringen höjer det generella statsbidraget till kommuner och regioner för att skapa ökade förutsättningar att stärka äldreomsorgen ser förvaltningen att stimulansmedel fördelas långt in på innevarande år vilket försvårar långsiktiga kvalitetsförbättringar i verksamheterna.

Kompetensförsörjning

I spåren av covid-19-pandemin samt händelseutveckling i Europa ser förvaltningen ett ökat fokus i hantering av snabba omställningar vilket ställer krav på chefer och medarbetare att vara flexibla och förändringsbenägna. Målgruppen äldre är också en heterogen grupp som ökar i antal vilket kommer innebära en bredare efterfrågan på äldreomsorg och att äldreomsorgen motsvarar förväntningarna. Ständig kompetensutveckling krävs därför för att möta målgruppens förändrade omsorgs-, hälso- och sjukvårdsbehov samtidigt som befolkningen i arbetsför ålder minskar vilket innebär utmaningar i bemanningen. Inom det kommunala vård- och omsorgsboendet och hemtjänsten är personalomsättningen låg men medelåldern hög bland tillsvidareanställda medarbetare vilket medför utmaningar i att motivera till språk- och yrkesutbildning. Kommande förändringar gällande pensionsålder kommer sannolikt att påverka sjukfrånvaro och behov av att anpassa arbetsuppgifter inom yrkesgrupper där det generellt förekommer kroppslig belastning.

En utmaning är bristen på sjuksköterskor, omsorgspersonal med gymnasial vård- och omsorgsutbildning samt behörig personal som också har kompetens inom det svenska språket. Förvaltningen ser stora vinster i att utveckla samverkan med högskolor och lärosäten under planperioden för att minska avståndet mellan forskning och verksamhet och öka attraktiviteten för nytexaminerad personal.

För att medarbetarna ska utvecklas i sin yrkesroll är tid för reflektion och ett nära ledarskap centralt. Stora ansvarsområden samt ökade administrativa arbetsuppgifter för chefer har påverkan på såväl chefers- som medarbetares arbetsmiljö och hälsa. För att ledarskapet ska vara långsiktigt hållbart så behöver medarbetargrupperna bli mindre och rätt administrativt stöd finnas vilket kräver utökade ekonomiska resurser.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Ökningen av antalet äldre förutsätter förändrade arbetssätt, god framförhållning, samverkan samt innovativa och tekniska lösningar i alla äldreomsorgens verksamheter. Välfärdsteknik och digitalisering är ett brett område där delar av satsningarna behöver handla om personnära individuellt utprovade lösningar medan annat handlar om lösningar som stöttar verksamheter, chefer och medarbetare i arbetet för att säkra verksamheterna som helhet. För att digitalisering och välfärdsteknik ska fortsätta utvecklas med oförminskad kraft, bör staden ha samlade strategier, grundläggande infrastruktur och system för att ta ledningen i arbetet. Förvaltningen ser att införande och utveckling av välfärdsteknik också medför ökade kostnader på

verksamhetsnivå. Gemensamma regionala satsningar kan bidra till ökad effektivitet men det förutsätter att rätt kompetens finns och att resurserna används optimalt.

Digital teknik kan bidra till självständighet, ökad känsla av delaktighet i samhällslivet, mer social samvaro och att upplevd ensamhet och isolering bryts. Det kan även minska omsorgspersonalens administration till fördel för omsorgsarbete samt minska ojämlikheten i enlighet med mål nummer 10 i Agenda 2030. Hänsyn behöver även tas till den varierande digitala mognaden hos äldre, medarbetare och ledning i implementeringen av välfärdsteknik. Förvaltningen erbjuder digitalt stöd till seniorer via aktivitetscenter och öppna mötesplatser och i samverkan med frivilligorganisationer. Aktiviteter har också genomförts digitalt för att möjliggöra ökat deltagande för de som är mindre mobila.

Att möjliggöra verksamhetsutveckling inom hemtjänsten och samtidigt bedriva verksamheten inom tilldelad budgetram är en utmaning då nuvarande ersättningssystem har skapat ett ökat administrativt behov. Förvaltningen välkomnar nya stödsystem som anpassas till verksamheten och integreras för att effektivisera och underlätta det administrativa arbetet, skapa förutsättningar för effektiv planering, resursanvändning, uppföljning samt egenkontroll. Med tanke på att även stadens projekt modernisering av sociala system har tagit en ny riktning anser förvaltningen att detta arbete behöver prioriteras av staden.

En viktig del av det systematiska kvalitetsarbetet är att ta del av forskningsresultat och samverka med akademi, näringsliv och andra aktörer. Tillsammans med andra förvaltningar i innerstaden, äldreförvaltningen och Äldrecentrum sker samverkan med högskolor och universitet. Förvaltningen har en långvarig samverkan gällande verksamhetsförlagd utbildning (VFU) med universitet och lärosäten. Samverkan kommer under planperioden ytterligare att intensifieras genom stöd från AKA (akademisk klinisk adjunkt). Förvaltningen deltar återkommande i studentuppsatser vilket stärker samverkan med högskolorna, och ger även möjlighet att ta del av nya metoder och forskning.

Jämställdhetsutmaningar och Agenda 2030

För att nå målet om en äldrevänlig stad är det angeläget att systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser förslag och aktiviteter får för kvinnor respektive män, samt att utifrån analysen utveckla ändamålsenliga åtgärder. Förvaltningens genomlysningar av myndighetsbeslut, analys av brukarundersökningar och kvalitetsuppföljningar på individnivå för att uppmärksamma skillnader och likheter i upplevelser mellan könen ger förutsättningar till att kunna säkerställa en jämställd myndighetsutövning och ett jämställt utförande av insatser och aktiviteter.

Män deltar inte i samma utsträckning som kvinnor i aktiviteter på förvaltningens öppna mötesplatser. Förvaltningen behöver därför se över aktiviteternas innehåll i syfte att öka mäns deltagande under planperioden.

I linje med Agenda 2030 mål fem om jämställdhet samt Stockholms stads program för ett jämställt Stockholm 2018-2022, ska en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet eftersträvas och kvinnor och män som vårdar eller stödjer närstående förväntas ha en god hälsa och uppleva trygghet. Det ställer krav på ett välfungerande anhörigstöd både inom beställar- och utförarorganisationen. Anhörigkonsulenten har en viktig

strategisk roll och anhörigstödet behöver utvecklas och förstärkas över tid då kvinnor har ett större ansvar när det gäller att vårda och stötta en närstående vilket kan leda till isolering och egen ohälsa.

Prioriterade satsningar

- Förebygga ensamhet och social isolering

Mot bakgrund av covid-19-pandemin har flera äldre upplevt sig isolerade. Satsningar och utvecklingsområden ska därför under planperioden kopplas tydligt till äldres psykiska hälsa och genomsyras i alla äldreomsorgens verksamheter.

Förvaltningen anser att förebyggande och uppsökande insatser är viktiga för att bryta ofrivillig ensamhet och isolering. Aktivitetscenter och öppna mötesplatser med sitt breda utbud av sociala-, kulturella- och fysiska aktiviteter är prioriterat och antalet aktivitetscenter kommer att utökas under planperioden. Förvaltningen ser utmaningar i långsiktig planering då aktivitetscenter inte ligger inom ordinarie budget. Förvaltningens satsning på hälsopedagog och friskvårdsledare är ett sätt att intensivifiera arbetet för att bibehålla funktioner och självständighet. Under planperioden är det nödvändigt att öka samverkan med rehabmottagningar och idrottsföreningar.

Samverkan mellan förvaltningens verksamheter inom äldreomsorgen kommer att utvecklas under planperioden i syfte att fånga upp äldre som är ofrivilligt ensamma och inte hittat till stadsdelsområdets öppna mötesplatser. Under 2021 inleddes ett samarbete mellan den kommunövergripande öppna mötesplatsen och en närliggande förskola för att skapa meningsfulla sammanhang där äldre och yngre kan mötas över generationsgränser. Detta arbete ska fortsätta att utvecklas under planperioden.

Den stadsövergripande öppna mötesplatsen Vasaträffen fyller en viktig funktion för att motverka social isolering och ensamhet. Verksamhetens utbud ökar utifrån målgruppens behov och önskemål. Anslaget har sedan flera år tillbaka varit oförändrat samtidigt som löner och andra kostnader ökar. För att kommunövergripande verksamheter ska kunna drivas effektivt med största möjliga nytta för stockholmarna behöver en översyn göras av anslag till kommunövergripande verksamheter.

- God och nära vård

I syfte att ge en sömlös vård som främjar fysisk- och psykisk hälsa kommer omställning till en god och nära vård att intensivifieras under planperioden. Förvaltningen ser vinster i att skapa struktur i samverkan mellan hemtjänst, beställarenhet och region och förtydliga ansvarsområden via samverkansöverenskommelser. Samverkan med regionen är en utmaning och ett fortsatt utvecklingsarbete krävs så att äldre får rätt stöd i rätt tid av rätt huvudman. Befintliga mötesformer och arbetssätt med hälso- och sjukvården som till exempel SIP (samordnad individuell plan) behöver vidareutvecklas och utskrivningsplaneringar via digitala lösningar förstärkas. Insatsen tryggt mottagande i hemmet fyller en viktig funktion och bör fortsätta för en trygg och säker utskrivningsprocess.

Då antalet sköra multisjuka äldre ökar på vård- och omsorgsboenden och med det behov av mer avancerad hälso- och sjukvård ser förvaltningen att samverkan med

specialistmottagningar och läkarorganisationer behöver förstärkas under planperioden. Vidare behöver även grundbemanningen av legitimerad personal ses över samt kontinuerlig kompetensutveckling erbjudas för att bibehålla och träna praktiskt på att utföra mer avancerade hälso- och sjukvårdsinsatser. Även undersköterskor kommer att behöva att öka sina kunskaper och färdigheter för att möta det ökade behovet av hälso- och sjukvårdsinsatser inom särskilda boenden. För att ge bra förutsättningar för en sömlös vård och omsorg och riktat personcentrerat stöd till äldre som tillhör sårbara grupper har förvaltningen också specialiserade hemtjänstgrupper inom demens och psykisk hälsa.

För att säkra insatser till den enskilde och utveckla det tvärprofessionella teamarbetet ser förvaltningen behov av ett gemensamt dokumentationssystem för socialtjänst och hälso- och sjukvård. Den nya lagen om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation träder i kraft i januari 2023 vilket möjliggör till effektivitetsvinster i form av minskad administration för personalen och bättre möjligheter till samarbete. Lagförslaget skapar också goda möjligheter för huvudmännen att förebygga kvalitetsbrister och vårdskador och ger därmed en förbättrad patientsäkerhet. För att ansluta till en sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation krävs adekvata IT-system som uppfyller lagens krav på integritetsstärkande åtgärder. Till det behöver även personal få utbildning och träning att använda systemet, och nya arbetsätt ska implementeras i verksamheterna.

- Stärkt målgruppsdialog

En del av ett äldrevänligt stadsdelsområde är också att stärka målgruppsdialogen. Förvaltningen ska ytterligare utveckla kommunikationen och dialogen med seniorer som bor inom stadsdelsområdet.

- Boendeförhållanden för äldre

Norrmalms stadsdelsförvaltning förprojekterar tillsammans med Micasa ett nytt vård- och omsorgsboende i Hagastaden. Processen kring en nybyggnation har en lång planeringshorisont där framtida budgetförutsättningar är svåra att bedöma. Processen innehåller flera osäkerhetsfaktorer och risker där de ekonomiska konsekvenserna ska hanteras av stadsdelsnämnden. Processen för nybyggnation får därför ekonomiska konsekvenser och stadsdelsnämnden kompenseras inte för det i stadens resursfördelningssystem. Det finns en risk för att inflytt förskjuts ytterligare vilket kan medföra brist på platser.

I stadens övergripande ”Boendeplan 2022 med utblick mot 2040” framgår att planering finns för nya vård- och omsorgsboenden, både i kommunal- och privat regi i innerstaden. Denna nybyggnation kommer att ge drygt 600 platser vilket inte kommer att täcka det framtida prognostiserade behovet.

Förvaltningen ser en viss målgruppsförskjutning som kan komma att påverka stadens befintliga utbud av boendeformer när de kommer till personer i hemlöshet, missbruk och psykisk hälsa. De boendeformer som finns idag motsvarar inte behovet. Många har en skuldproblematik, vilket gör att de inte är aktuella för en seniorbostad i Micasas bestånd. Samtidigt uppfyller de inte kriterierna till särskilda boenden inom äldreomsorgen. Förvaltningen deltar i samråd med Micasa och bevakar äldreperspektivet vid kommande byggnation av Hagastaden men även i planering av ombyggnationer i befintliga

bostadsområden.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Demografi och omvärldsfaktorer

En fördjupad kunskap och bättre sjukvård till personer med funktionsnedsättning ger fler i gruppen möjlighet att leva längre. Förvaltningen ser även att nybyggnationer, som generellt har en bättre tillgänglighetsanpassning än det befintliga bostadsbeståndet, i högre grad attraherar familjer med barn som har särskilda behov. Förvaltningen bedömer således att andelen personer med funktionsnedsättning som bor i stadsdelsområdet kan komma att öka de närmaste åren, och då kanske främst bland de yngre och de äldre åldersgrupperna.

Enligt stadens befolkningsprognos och prognos från Sweco gällande perioden 2022-2031 förväntas innerstaden och Södermalm ha en svagare utveckling av befolkningmängden i åldrarna 20–25 år jämfört med övriga stadsdelsområden. Åldrarna 20-25 år är den åldersgrupp där inflödet till bostad med särskild service är som störst inom verksamhetsområdet funktionsnedsättning. Detta bidrar till en lägre utvecklingstakt i prognosen över bostäder med särskild service inom verksamhetsområdet. Enligt Swecos prognos kan den lägre utvecklingstakten även förklaras av att inflödet generellt sätt är lägre i innerstaden och Södermalm jämfört med övriga stadsdelsområden i staden. Om förslaget om förändrad LSS-lagstiftning genomförs innebär det stora förändringar i arbetssätt för förvaltningen och det är angeläget att nämnden kompenseras för de kommande kostnadsökningarna. Bedömning är att behovet av LSS-bostäder kommer att öka om den föreslagna lagändringen genomförs eftersom möjligheten till personlig assistans minskar.

Förvaltningen ser behov av fler boenden för barn som ingår i stadens valfrihetssystem då dessa i dagsläget leder till dyra placeringar.

Under planeringsperioden planeras en servicebostad om tolv lägenheter med en gemensamhetslokal att öppnas i Hagastaden.

Kompetensförsörjning

Förvaltningen ser behov av en breddad kompetens inom såväl beställar- och utförarenheterna kring samsjuklighet och åldrande då fler personer med funktionsnedsättningar utvecklar psykisk ohälsa och missbruk, men även att fler personer med funktionsnedsättningar uppnår en högre ålder.

Arbetet med att införa enhetliga yrkestitlar inom LSS-verksamheterna innebär att det kommer göras validering av kompetens hos stadens medarbetare. Ett förslag är att införa titlarna stödassistent och stödpedagog vid nyanställning. För medarbetare som inte når upp till kompetenskravet finns förslag att titeln stödbiträde används. Förvaltningen har nästan 50 medarbetare inom LSS-verksamheterna varav 85 procent av dessa har en vårdutbildning eller motsvarande. Vissa har arbetat länge och kan behöva kompletterande, individanpassad valideringsutbildning eller enstaka kurser för att nå kompetenskravet för stödassistenter. Förvaltningen bedömer att vid komplettering av enstaka kurser kan ungefär tre personer gå samtidigt. En utmaning för förvaltningen är att bevara kontinuitet för brukarna och eventuella ökning av vikariekostnader. Förvaltningen bedömer vidare att vid nyanställning kunna

anställa stödassistenter.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Det finns flera utmaningar för personer med funktionsnedsättning när det gäller digitalisering, många äldre med funktionsnedsättning saknar ofta kunskap och även bristande ekonomiska resurser som gör att tillgänglighet till datorer och smartphones saknas. För att uppnå jämlika levnadsvillkor för målgruppen behöver fler personer få tillgång och kunskap till digital teknik. Om en träffpunkt för äldre realiserats skulle verksamheten kunna erbjuda digitalt stöd till målgruppen.

Jämställdhetsutmaningar och Agenda 2030

Förvaltningen ser vissa skillnader i hur vanliga olika insatser är för män respektive kvinnor, pojkar respektive flickor. Genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten främjas jämställda och jämlika levnadsvillkor för olika grupper av kvinnor och män. Omotiverade skillnader i bemötande, bedömning och insatser måste synliggöras och åtgärdas. Genom att göra jämställdhetsanalyser i tjänsteutlåtande kan förvaltningen synliggöra och utjämna eventuella ojämställdhet i beslut. Förvaltningen bidrar genom arbetet till Agenda 2030 mål om jämställdhet.

Prioriterade satsningar

- Samverkan

Förvaltningen har under flera år sett en utveckling där neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ökar inom målgruppen personer med funktionsnedsättning samt en ökning av psykisk ohälsa, som ofta yttrar sig i form av missbruk. Kombinationen av psykisk ohälsa, missbruk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning är vanligt förekommande vilket ställer högre krav på samverkan inom förvaltningen, med region och habilitering. Det behövs ett helhetsgrepp kring förvaltningens arbete med samsjuklighet.

- Träffpunkt för äldre

Fler personer med funktionsnedsättningar uppnår pensionsåldern. För personer med funktionsnedsättning riskerar detta innebära att personen blir bunden till den egna bostaden under stora delar av dygnet, då de bland annat inte kan delta i daglig sysselsättning. En gruppbofastad är som regel lägre bemannad under dagtid på vardagar och den enskilde riskerar att inte få den stimulans som krävs för att upprätthålla funktionsförmågan. Förvaltningen ser behov av att undersöka möjligheten till en träffpunkt för äldre med funktionsnedsättning och eventuell en stadsövergripande sådan.

- Daglig verksamhet

Förvaltningen ser behov av ett större utbud av daglig verksamhet med inriktning praktik och arbete för personer med högfungerande autism. Det handlar främst om personer som inte är motiverade till praktik eller arbete och inte passar inom befintlig dagverksamhet.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Demografi och omvärldsfaktorer

Inom individ- och familjeomsorg är det flera redan genomförda lagändringar och planerade lagändringar som påverkar och kan påverka arbete och arbetssätt framöver. Förslag till en ny socialtjänstlag *Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag* (SOU 2020:47) bereds nu i regeringskansliet. Utredningens större förslag handlar om en förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, om övergripande planering, planering av insatser, en kunskapsbaserad socialtjänst och om möjligheten till insatser utan föregående behovsprövning. Förvaltningen behöver följa förslaget och förbereda inför förändrade arbetssätt, sannolikt organisatoriska förändringar och ökade kostnader. Behovet av kompetensutveckling kommer att vara stort.

Det pågår även en samsjuklighetsutredning: *Från delar till helhet- En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet* (SOU 2021:93). Där förslag lämnats på förbättrad vård till personer med samsjuklighet i form av både ett skadligt bruk eller beroende och psykisk sjukdom. Förvaltningen kommer att följa förslagen då det kan föranleda förändringar i organisation och arbetssätt.

Barn och unga

Förvaltningen ser att antal inkomna anmälningar gällande oro för barn och unga fortsätter att öka. Det gäller främst anmälningar kring oro för psykisk ohälsa både hos barn, ungdomar och vuxna samt anmälningar gällande oro för våld inom familjen. Förvaltningen ser ett ökat behov hos barn och unga, både gällande förebyggande och mer omfattande insatser.

Inom området barn och unga har lagändringar tydliggjort ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister, som exempelvis ställer krav på informationssamtal och samarbetsamtal. En stärkt lagstiftning gällande våld mot barn och unga har genomförts, vilket innebär att det är straffbart att låta barn bli vittne till våld i nära relationer, så kallade barnfridsbrott. Detta har och kommer att påverka arbetssätt inom förvaltningens familjeenhet. I en lagrådsremiss, lex Lilla Hjärtat, föreslår regeringen lagändringar för att stärka principen om barnets bästa och säkerhetsställa trygghet, säkerhet och stabilitet för placerade barn. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2022. Det kommer sannolikt att kräva förändrade arbetssätt när vård enligt LVU upphör, då det införs en skyldighet för socialnämnden att följa upp situationen efter att en placering har upphört.

Vuxna missbruk och beroende

Målgruppen som har kontakt med socialtjänsten för utredning eller insats för missbruk/beroende är komplex och många lider av samsjuklighet, med insatser från socialtjänst, psykiatri och beroendevård. I dessa ärenden krävs ofta samverkan med andra aktörer såsom Region Stockholm, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Antal äldre med nyupptäckt missbruksproblematik ökar, vilket ofta kräver ett motivationsarbete och samverkan. Förvaltningen behöver framöver fokusera på äldre personer som tillhör sårbara grupper som exempelvis lever i hemlöshet, lider av psykisk ohälsa, är våldsutsatta eller har missbruksproblematik.

Personer med psykisk funktionsnedsättning

Enligt stadens befolkningsprognos och prognos från Sweco för perioden 2022-2031, gällande verksamhetsområdet socialpsykiatri framgår av prognosen att behovet av bostäder med särskild service ökar inom innerstaden under nästan hela prognosperioden, även om ökningen avtar mot periodens slut.

Målgruppen personer med psykisk funktionsnedsättning ökar. Förvaltningen ser att gruppen inom socialpsykiatri är förändrad och det är mer samsjuklighet än tidigare. Det finns även ett förändrat behov av stödinsatser då behoven är mer komplexa, detta kräver samverkan med andra aktörer, vilket ställer högre krav på verksamheten gällande både kompetens hos personal och ökad tidsåtgång. Förvaltningen ser behov av kompetensutveckling gällande samsjuklighet och samverkan.

Kommunmottagna nyanlända

Inom stadsdelsområdet finns i nuläget cirka 70 genomgångsbostäder för kommunmottagna nyanlända och i majoriteten av dem bor barnfamiljer. De flesta bostäderna upphör dock innan planperioden då bland annat Kadettgatan 2 upphör som genomgångsboende i augusti 2022. Efter det återstår endast några enstaka SHIS genomgångsbostäder för nyanlända.

Alla hushåll erbjuds bostadsvägledning och många hushåll hittar egna lösningar. Det finns dock vissa hushåll som av olika skäl har svårt att på egen hand ordna ett annat boende. Ett scenario är att den strukturella hemlösheten kommer öka bland barnfamiljer då vissa hushåll kan ha betydande svårigheter att på egen hand ordna ett annat lämpligt och stadigvarande boende. En annan grupp som kan ha svårt att hitta en hållbar boendelösning är de anknytningsfamiljer, som ansluter till ett tidigare ensamkommande barn, och som saknar någonstans att bo.

Förvaltningen konstaterar att många av de hushåll som nu hittar egna stadigvarande lösningar har haft möjlighet att bo i en genomgångsbostad en längre period, ibland närmre fem år. Det nya inriktningsbeslutet i staden med två års boendetid som norm (med möjlighet till förlängning vissa fall) kan medföra att fler hushåll än idag har svårare att hitta egna lösningar. Det är fortsatt önskvärt att få ett klagande kring vilka kriterier som ska råda för när en förlängning kan ske.

Behoven hos nyanlända skiljer sig åt. Särskilt bland vissa kvotflyktingar finns ibland ett mer långvarigt behov av stöd för att få en fungerande vardag. Det handlar oftast om personer med låg eller ingen utbildningsbakgrund. Det är önskvärt att i staden se över hur denna grupps behov av stöd kan tillgodoses även efter det initiala mottagandet.

Samhällsvägledning för nyanlända är ett budgetuppdrag till stadsdelsnämnderna sedan 2018. Inom norra innerstan har arbetet bedrivits i projektform och under planperioden kommer arbetet att implementeras i ordinarie organisation. Hur arbetet kommer organiseras beror delvis på vilken målgrupp som fortsatt avses i uppdraget. Många nyanlända har fortsatta behov av stöd och samhällsvägledning även efter att de lämnar etableringsperioden.

Med anledning av utvecklingen i Europa och aktiveringen av massflyktsdirektivet bedömer förvaltningen att efterfrågan av vägledning och samhällsinformation generellt kommer öka. Den samhällsvägledning som i nuläget erbjuds nyanlända efterfrågas av fler grupper. Det handlar bland annat om unga, utrikesfödda och personer som söker efter ett eget boende. Flera

samverkansaktörer, till exempel biblioteken, uppger att de ofta får frågor och får vägleda besökare i ärenden som inte ligger inom deras ansvarsområde. Förvaltningen har idag inget medborgarkontor och kommer se över på vilket sätt vägledning och samhällsinformation kan erbjudas fler grupper.

Innan invasionen av Ukraina var prognosen att antalet ensamkommande barn och ungdomar fortsätter att minska, men att antalet ensamkommande barn som är kvotflyktingar skulle öka. Förvaltningens erfarenhet är att ensamkommande barn som är kvotflyktingar i högre utsträckning är somatiskt sjuka och i behov av mer vård och anpassade stödinsatser

Hemlöshet och vräkningsförebyggande

Antalet hemlösa och personer med risk för hemlöshet bedöms öka eftersom det är allt svårare att komma in eller komma tillbaka på bostadsmarknaden, framförallt i innerstaden. Därför är det vräkningsförebyggande arbetet viktigt och prioriterat. Det finns behov att utveckla det vräkningsförebyggande arbetet genom ökad samverkan med budget- och skuldrådgivningen, försörjningsstöd, utförarverksamheter, hyresvärdar och bostadsrättsföreningar.

Budget- och skuldrådgivning

Förvaltningen fortsätter med det förebyggande och utåtriktade arbetet i syfte att öka kännedomen om budget- och skuldrådgivningen bland enskilda och minska risken för överskuldsättning i utsatta målgrupper. Förvaltningen ser ett behov av stadsövergripande utbildningar och handledning för budget- och skuldrådgivare.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Förvaltningen fortsätter arbetet utifrån Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation 2021-2025. Förvaltningen har påbörjat kompetensutvecklingen gällande hedersrelaterat våld och förtryck och kommer fortsätta med arbetet. Ett prioriterat arbete är att utveckla arbetssätt, metoder, rutiner och samverkan för att upptäcka och fånga upp våldsutsatta och våldsutövare. Det behövs ökade kunskaper och fokus på människohandel för sexuella ändamål och prostitution. Förvaltningen ser även ett behov av utökad samverkan med exempelvis polisens sektion för Brottsoffer och personsäkerhet, Bops.

Kompetensförsörjning

En ny socialtjänstlag kan innebära större förändringar i arbetssätt och kräva nya kompetenser. Den nya socialtjänstlagen förväntas lägga mer fokus på frivilliga och förebyggande insatser och mindre fokus på myndighetsutövning.

Målgruppen har blivit yngre och neuropsykiatriska diagnoser i kombination med andra psykiatriska diagnoser och/eller missbruk blir vanligare. Förvaltningen ser ett ökat behov av kompetens hos medarbetarna gällande samssjuklighet och samverkan. Det finns även ett behov av utbildning i motiverande samtal.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Under pandemin har förvaltningen sett att vissa boendestöds klienter genom ökad användning av digital kommunikation utvecklat fler färdigheter och på så sätt blivit mer självständiga.

Förvaltningen ser behov av att utveckla och erbjuda nya digitala arbetssätt. Det finns även ett utanförskap gällande digitalisering för personer med funktionsnedsättning. För att uppnå jämlika levnadsvillkor för målgruppen behöver fler personer få tillgång och kunskap om digital teknik.

Jämställdhetsutmaningar, barns rättigheter och Agenda 2030

I förslaget till ny socialtjänstlag föreslås ett tillägg om att främja jämlika och jämställda levnadsvillkor. Genom att följa inriktningen vill förvaltningen integrera ett jämställdhetsperspektiv i hela verksamheten från planering och beslutsfattande, till genomförande och uppföljning. Detta i syfte att främja jämställda och jämlika levnadsvillkor för olika grupper av flickor, kvinnor, pojkar och män, minska omotiverade skillnader i bemötande, bedömning och insatser för att ge ett mer rättssäkert och träffsäkert stöd. Förvaltningen fortsätter med att integrera ett jämställdhetsperspektiv vid beslutsfattande för att möta den enskildes behov oavsett kön och arbetet mot alla former av våld mot kvinnor och flickor, inklusive människohandel, sexuellt utnyttjande och andra typer av exploatering bidrar förvaltningen till att uppfylla målen inom Agenda 2030. Genom att göra jämställdhetsanalyser i tjänsteutlåtande kan förvaltningen synliggöra och utjämna eventuella ojämställdheter i beslut. Genom att arbeta i enlighet med barnkonventionen genom att ha ett barnrättsperspektiv vid varje beslut och utredning som rör barn och även ge dem inflytande och delaktighet, beaktas barns rättigheter.

Prioriterade satsningar

- Förebyggande arbete mot barn och unga

Förvaltningen kommer att fortsätta att ställa om från specialiserad socialtjänst till mer förebyggande och tidigt stöd, i enlighet med förslag i nya socialtjänstlagen. Genom att fortsätta utveckla och stärka det förebyggande insatserna såsom råd- och stödsamtal samt samarbetsamtal till vårdnadshavare. Även genom att utveckla arbetssätt för ett mer förebyggande stöd, hitta samverkansformer för att nå ut till barn och familjer samt sprida information om stödet. Genom att arbeta med förebyggande insatser för barn och unga bidrar förvaltningen till god hälsa och välbefinnande i enlighet med Agenda 2030.

Eftersom samverkan med andra aktörer är en förutsättning för att socialtjänsten i ett tidigt skede ska kunna identifiera barn och unga som är i behov av stöd och skydd, kommer förvaltningen fortsätta att informera om skyldigheten för personal inom verksamheter för barn och unga att göra orosanmälan. Det finns indikationer på att skolfrånvaron ökat vilket gör att det förebyggande arbetet med att tidigt upptäcka oroväckande skolfrånvaro behöver fortgå. Förvaltningen startade 2021 ett skolsocialt team tillsammans med stadsdelens grundskolor som projekt i ett år enligt budgetuppdrag. Utan riktade medel finns det risk för att projektet inte kan fortsätta.

Förvaltningen ser att bruket av cannabis, tobak och alkohol ökar, vilket medför ökad risk för ohälsa, missbruksproblematik och psykoser. Det finns behov av att öka kunskaperna om riskerna med cannabis för att i högre utsträckning uppmärksamma unga som brukar cannabis. Förvaltningen tar emot få anmälningar gällande cannabismissbruk. För att möta detta behöver arbetet utvecklas vidare i samverkan med Polismyndigheten, Region Stockholm,

utbildningsförvaltning och socialförvaltning. Förvaltningen fortsätter att utveckla arbetssätt för att barn och ungdomar anmälda för brott tillsammans med vårdnadshavare och polis ska erbjudas samtal inom 48 timmar.

Den psykiska ohälsan hos barn och unga har ökat därför behövs en utökad och stärkt samverkan med barn och ungdomspsykiatri (BUP), habilitering, skola och socialtjänst för ett samordnat stöd till barn och unga och deras föräldrar. Förvaltningen har sedan 2022 en ny organisation för samverkan gällande barn i behov av särskilt stöd (BUS), vilket innebär att det finns en BUS-samverkan per stadsdelsområde för att möjliggöra en effektivare samverkan.

Förvaltningen behöver även utveckla och stärka arbetet med att förebygga våld mot barn och unga.

- Ett stärkt barnrättsperspektiv

Förvaltningen kommer att fortsätta utveckla ett stärkt barnrättsperspektiv i alla delar av handlägningsprocessen. Genom att barnets bästa utreds och är vägledande vid beslut och åtgärder som rör dem. Barnet får relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska ges betydelse i förhållande till ålder och mognad. Vid beslut eller åtgärder som avser barnets vårdnadshavare eller förälder ska barnets perspektiv och behov beaktas. Barnets rättigheter ska stärkas genom samverkan mellan aktörer inom olika verksamheter och möjliggöra en helhetssyn på barnets behov och intressen. Förvaltningen kommer att bevaka pågående lagrådsremiss för att stärka principen om barnets bästa och säkerställa trygghet, säkerhet och stabilitet för placerade barn.

- Samsjuklighet och samverkan

Samverkan är en förutsättning för att stödja personer med samsjuklighet. Den interna samverkan inom förvaltningen ska utvecklas vidare, men framförallt är en förbättrad samverkan med Region Stockholm, vilket är en förutsättning för att personer med samsjuklighet ska få rätt stöd. Samordnad individuell plan (SIP) är ett viktigt verktyg där insatserna samordnas och kan möjliggöra att det psykiatriska tillståndet och missbruk/beroende behandlas samtidigt.

- Arbetsinriktade insatser

Förvaltningen vill erbjuda arbetsinriktade insatser för personer med fysisk- eller psykisk funktionsnedsättning. Förvaltningen ser en möjlighet att inom befintlig verksamhet ställa om för att erbjuda stöd enligt IPS (individuell placering och stöd) för att stärka målgruppens anknytning till arbetsmarknaden.

- Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård

Lagen om samverkan vid slutna hälso- och sjukvård (2017:612) ställer krav på socialtjänsten att med kort varsel ordna med insatser i samband med utskrivning från slutenvård. Det är extra svårt när personen inte bedöms kunna återgå till sitt hem, där utmaningen är att på kort tid hitta ett lämpligt boende till rimligt pris. Förvaltningen fortsätter att utveckla arbetssätt för att möta lagens syfte och den nya överenskommelsen genom bland annat fortsatt utveckling av samverkan med Region Stockholm.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Demografi och omvärldsfaktorer

Norrmalms stadsdelsområde har parkanläggningar som utgör ett stort värde för alla invånare och besökare i ett växande Stockholm. Fler parkbesökare och efterfrågan på fler funktioner ställer höga krav på skötsel och förnyelse av parkerna så att de blir långsiktigt hållbara samtidigt som deras karaktärer och kulturhistoriska värden värnas.

Förvaltningen ser att behovet av en helhetssyn på funktionerna i norra innerstadens parker ökar i takt med att staden byggs tätare. Alla funktioner kan inte finnas inom samtliga av parkerna inom ett stadsdelsområde, men ett stort utbud kan finnas i norra innerstaden i sin helhet. För att parker och grönområden ska kunna vara mångfunktionella, med plats för både aktiviteter samt lugn och ro, och vara tillgängliga för alla, är det viktigt att bevara öppna och oprogrammerade ytor så som gräsytor.

Många förskolor och skolor använder parkerna för sin utomhusverksamhet. Antalet förskolor och skolor som saknar, eller har begränsad tillgång till, egna gårdar har ökat och ökar vilket leder till en allt hårdare belastning och slitage i kringliggande parker. För att tillgodose barnens behov av fysisk aktivitet och värna tillgången till parkmark anser förvaltningen att det vid planering och tillståndsgivning för nya förskolor och skolor, både i stadsutvecklingsområden och i den befintliga stadsmiljön, bör planeras för förskolegårdar som möjliggör pedagogik, vistelse och lek. Andelen gymnasieskolor förväntas också öka i innerstaden de närmaste åren, vilket också kommer öka besöksstrycket på offentliga miljöer.

Allt fler väljer cykel istället för att ta bil eller åka kollektivt. Ur ett miljö- och hälsoperspektiv är det positivt, men det är viktigt att utbyggnaden av cykelbanor inte sker på bekostnad av parkmark, då det innebär att parkyta hårdgörs.

Vid planering av nya parker är det viktigt att stadsdelsförvaltningen är med i så tidigt skede som möjligt för att säkerställa att de nya parkytorna är möjliga att sköta, både praktiskt och ekonomiskt. För att stadsdelsförvaltningen ska kunna sköta de nya parkerna är det en förutsättning att garantiskötseln följs upp och att parkytorna är väl etablerade vid övertagande.

En möjlighet för att stärka grönskan i innerstaden är att utveckla de gröna gaturummen. Trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen har ett gemensamt ansvar för dessa. Stadsdelsförvaltningen efterlyser ett investeringsprogram för gatugröna miljöer. Dessa miljöer är viktiga utifrån såväl ett trygghets-, vardagslivs-, klimat- och dagvattenperspektiv.

Samhällsplanering

Förvaltningen deltar i planeringen för nya och attraktiva bostäder och bra samhällsservice. Det är viktigt att stadsdelsnämndens verksamhetsbehov kommer med tidigt i processen och att planeringen i sig är anpassad till nämndens förutsättningar såväl ekonomiskt som ur ett verksamhetsperspektiv. De kommande åren är stadsutvecklingen i Hagastaden och Sabbatsbergsområde i fokus. Vid förtätning av områden är det särskilt angeläget att förvaltningen verkar för tillräcklig tillgång på friytor, både vad gäller förskolegårdar och parker.

Ekosystemtjänster och biologisk mångfald i parkerna

I den täta staden är det angeläget att den grönstruktur som skapas har en hög kvalitet då den ska klara ett högt besöksstryck och fylla en viktig funktion som ekologiskt spridningssamband. Förvaltningen vill synliggöra och arbeta systematiskt med att förstärka ekosystemtjänsterna i parker och grönområden inom stadsdelsområdet. Vegetationen i parkerna fångar bland annat upp och renar dagvatten, förbättrar stadsluften och stödjer pollinering.

För att möta kommande klimatförändringar är det viktigt att tillvarata och öka parkernas kapacitet att ta hand om skyfall och reglera temperaturen vid värmeböljor. Trädplantering är bland annat viktigt för att skapa skugga och bidra till temperatursänkning. Biologisk mångfald är en viktig förutsättning för robusta ekosystem och för ett ekologiskt hållbart samhälle. Med utgångspunkt i stadens handlingsplan för biologisk mångfald kommer miljöförvaltningen tillsammans med stadsdelsförvaltningarna ta fram lokala åtgärdsplaner för respektive stadsdelsområde. För norra innerstaden kommer dessa program tas fram i samarbete med miljöförvaltningen under 2022.

Klimatanpassning och dagvattenhantering

Ett förändrat klimat kommer bland annat innebära en ökad och alltmer intensiv nederbörd. Detta medför ett större behov av utjämning och fördröjning av vattenflöden där vattnet tas om hand lokalt. Åtgärder syftar till att avlasta brunnar och kan samtidigt gagna parkens växtlighet. Vid parkupprustningar och planering av nya parker arbetar förvaltningen med att hitta lösningar för att kunna ta hand om den ökade nederbörden. Förvaltningen arbetar efter framtagna skyfallsstrategi och åtgärdsprogram för staden, samt samråder med trafikkontorets skyfallsstrateg vid parkupprustningar. Högre krav på lokalt omhändertagande av dagvatten vid ombyggnationer och exploatering innebär att parkmark kan behövas tas i anspråk för rening och fördröjning. Detta ställer krav på samarbeten, nya avtal och diskussion kring fördelning av medel mellan fackförvaltningarna, stadsdelsförvaltningarna och ledningsägare.

Det förändrade klimatet förväntas innebära ett torrare och varmare klimat med torkskadad växtlighet som följd. Förvaltningen skaffar sig därför även fördjupad kunskap om vilka typer av växtmaterial som kan fungera under de nya förutsättningarna.

Medel för god vattenstatus

Stadsdelsnämnderna har godkänt det lokala åtgärdsprogrammet för Brunnsviken. Förvaltningen arbetar för att implementera åtgärder enligt programmet i drift- och investeringsprojekt.

Kompetensförsörjning

Under de kommande åren ska stadens nya handlingsprogram för biologisk mångfald implementeras i verksamheten genom att lokala program tas fram tillsammans med miljöförvaltningen. Förvaltningen har idag kunskap inom området men kommer under de kommande åren göra ytterligare kompetenstärkande insatser.

Dagvatten och skyfallshantering i parkerna är en fråga som ökar i betydelse, och förvaltningen behöver utöka kunskap och kompetens inom detta. Förvaltningen deltar i pilotprojekt samt medverkar i stadens övergripande skyfallsarbete.

Förvaltningen ser behov av att kunna nyttja fackförvaltningarnas resurser avseende

projektledning, byggledning och kompetens då avancerade markbyggnadsfrågor uppstår inom parkupprustningsprojekten. Stadsdelsförvaltningarnas resurser och kompetens för att driva stora komplicerade markbyggnadsprojekt är begränsade.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Förvaltningen ser ett behov av stärkt samverkan inom staden avseende upphandlingar och nyttjande av befintliga avtal. Stadsdelsförvaltningen har begränsade resurser och kompetens avseende offentlig upphandling inom exempelvis miljö, sanering, geoteknik och avancerad markbyggnadsteknik. Avtal och kompetens från fackförvaltningarnas upphandlingsavdelningar behöver i större utsträckning kunna komma stadsdelsförvaltningarna till del, för en mer effektiv samverkan inom staden.

I en stad som expanderar är ekologisk kompensation ett viktigt verktyg för att kunna värna och bibehålla de ekologiska funktioner som finns i grönstrukturen. Stadens arbete med ekologisk kompensation bedrivs idag huvudsakligen inom ramen för enskilda exploateringsprojekt. Det saknas ett sammanhållet arbete med ekologisk kompensation på strategisk nivå där ny metodik kombinerat med innovativa finansieringsmodeller för kompensation behöver tas tillvara och utvecklas.

Förvaltningen samverkar med trafikkontoret bland annat i utvecklingen av Driftportalen Park samt utvecklingen av kartverktyget DpMap. Detta är två digitala verktyg för bland annat uppföljning och planering av skötsel och underhåll av parker och naturområden.

Jämställdhetsutmaningar och Agenda 2030

Det finns belägg för att parkytornas storlek och mångfunktionalitet har betydelse för ett jämställt nyttjande. Forskning visar bland annat att flickor blir mer stillastående än pojkar när friytetillgången är liten. Förvaltningen ska därför bevaka att parktillgången blir tillräckligt stor och att mångfunktionella ytor planeras i nya parker i stadsutvecklingsområdena. Förvaltningen arbetar även med jämställdhetsperspektivet vid upprustning av befintliga parker inom stadsdelsområdet, genom att genomföra olika typer av medborgardialoger för att samla in synpunkter från olika målgrupper.

Då undersökningar som staden gjort visar att spontanidrottsanläggningar nyttjas av en majoritet av pojkar/män, är det särskilt viktigt att de spontanidrottsytor som förvaltningen anlägger genomsyras av ett trygghets-, tillgänglighets- och jämställdhetsperspektiv så att de kan göras så inkluderande som möjligt.

Tillgänglighet och trygghet

Förbättrad tillgänglighet utgör en viktig del vid planering av nya parker och vid genomförandet av åtgärder i den befintliga miljön. Detta är särskilt viktigt då antalet äldre personer över 80 år kommer öka inom stadsdelsområdet de kommande åren.

Upplevelsen av trygghet är en viktig förutsättning för att stadens invånare ska kunna leva ett jämlikt och jämställt liv och har stor betydelse för hur människor i staden nyttjar parker och grönområden. God orienterbarhet, uppsikt och belysning i parkerna är positivt ur trygghetssynpunkt. Målpunkter och aktiviteter i parker kan också skapa trygghet då det ökar närvaron samtidigt som en variation av aktiviteter kan bidra till ett jämställt nyttjande. Även

områdets skötsel är avgörande för hur trygg man känner sig. Parker och miljöer som ger ett omhändertaget intryck upplevs generellt som tryggare. Stadsdelsförvaltningen samarbetar med trafikkontoret i arbetet med att genomföra trygghetsåtgärder i parkerna, exempelvis förbättrad belysning.

Att samverka med andra förvaltningar och aktörer för att möjliggöra för aktiviteter och på så sätt befolka en plats som kan upplevas som ödslig, kan bidra till ökad trygghet i stadsmiljön. Samtidigt kan det finnas motsättningar i detta avseende kring kulturhistoriska och ekologiska värden i parkerna som också behöver värnas, vilket gör att en avvägning måste göras från plats till plats. Att ge medborgarna möjlighet att odla eller ta hand om och exempelvis sköta en plantering i allmän park har också visat sig vara ett bra sätt att skapa delaktighet, trygghet och social hållbarhet i ett område.

Prioriterade satsningar

- Samverkan

Samverkan med andra förvaltningar är avgörande för arbetet med strategiska park- och stadsmiljöfrågor i staden och för att kunna stärka grönstrukturen. Detta krävs för att fler ytor ska kunna samnyttjas, för att hitta nya ytor som kan göras gröna och för att kunna minska ytor i park där det förekommer biltrafik och parkering. Förvaltningen behöver noggrant bevaka hur placeringar av teknikbyggnader, ledningar med mera placeras, så att nyttjande av parkmark inte omöjliggörs. Det finns ett behov av ökade resurser för grönsamordning för att stärka samarbetet, samordningen och stödet till stadsdelsförvaltningarna i stadsmiljöarbetet.

- Trygghet och tillgänglighet

Förbättrad tillgänglighet utgör en viktig del vid planering av nya parker och vid genomförandet av åtgärder i den befintliga miljön. Upplevelsen av trygghet är en viktig förutsättning för att stadens invånare ska kunna leva ett jämlikt och jämställt liv och har stor betydelse för hur människor i staden nyttjar parker och grönområden. Förvaltningen fortsätter identifiera platser, parker och grönområden som upplevs som otrygga och genomför åtgärder för att motverka detta.

- Ekosystemtjänster och biologisk mångfald

Förvaltningen vill synliggöra och arbeta systematiskt med att förstärka ekosystemtjänsterna i parker och grönområden inom stadsdelsområdet. Vegetationen i parkerna fångar bland annat upp och renar dagvatten, förbättrar stadsluften och stödjer pollinering. Biologisk mångfald är en viktig förutsättning för robusta ekosystem och för ett ekologiskt hållbart samhälle, och förvaltningen fortsätter arbetet med att stärka denna i parker och grönområden.

- Klimatanpassning i parker och grönområden

För att möta kommande klimatförändringar är det viktigt att tillvarata och öka parkernas kapacitet att ta hand om skyfall och reglera temperaturen vid värmeböljor. Vid parkupprustningar och planering av nya parker arbetar förvaltningen med att hitta lösningar för att kunna ta hand om den ökade nederbörden. Förvaltningen skaffar sig därför även fördjupad kunskap om vilka typer av växtmaterial som tål ett varmare och torrare klimat samt perioder med stora nederbörds mängder, för att kunna anpassa växtligheten i parkerna.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Demografi och omvärldsfaktorer

Inom stadsdelsområdet är antal hushåll som uppstår ekonomiskt bistånd lågt i förhållande till befolkningsunderlaget. Andel familjer med barn som har ekonomiskt bistånd är fortfarande hög i jämförelse med andra stadsdelsförvaltningar i innerstaden. Ett trendbrott har dock skett, andelen minskar och ursprunglig prognos, innan invasionen av Ukraina, är att det fortsätter under planperioden. Det handlar delvis om att hushåll i genomgångsbostäder för nyanlända kommer att flytta vidare.

Antalet hushåll som är i behov av ekonomiskt bistånd för sin försörjning är delvis direkt kopplat till hur arbetsmarknaden ser ut och hur lätt det är för personer att komma ut i arbete och studier.

Under pandemin har arbetslösheten i samhället ökat vilket märkts genom ett ökat antal hushåll i behov av försörjningsstöd som inkomstkälla och att behovet funnits under en längre tidsperiod. I slutet av 2021 har det märkts en positiv trend där fler hushåll avslutats med anledning av att de kommit ut i arbete. De målgrupper som fortsatt har svårare att komma vidare till egen försörjning är de som redan innan pandemin var långt från arbetsmarknaden på grund av långvarigt försörjningsstöd.

Arbetsförmedlingen konstaterar att arbetslösheten har sjunkit under senare delen av 2021 och att antalet sysselsatta kommer att öka fram till och med 2023, därefter i avtagande takt. Bland de långtidsarbetslösa ökar tiden i arbetslöshet och även antalet arbetslösa som varit utan arbete i mer än 24 månader. Siffrorna visar rekordhöga nivåer. Behovet av långvarigt ekonomiskt bistånd har ökat för gruppen försörjningsstödstagare med svag förankring på arbetsmarknaden. Till dessa räknas personer som saknar gymnasial utbildning, är födda utanför Europa, har en nedsatt arbetsförmåga eller arbetslösa 55 år och äldre. Effekterna av pandemin bedöms som långvarig för denna målgrupp och utmaningen blir, att i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen, hitta effektiva åtgärder och insatser som leder till arbete eller studier för denna grupp.

Förvaltningens försörjningsstödsenhet kommer i samarbete med individ- och familjeomsorgen utveckla och intensifiera arbetet för att motverka hemlöshet med utgångspunkt i stadens program mot hemlöshet.

Kompetensförsörjning

En av flera fördelar med införande av e-ansökan för försörjningsstöd är en förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och bidragshandläggare, vilket är i linje med handlingsplan för förbättrad arbetssituation för socialsekreterare och biståndshandläggare. I takt med en allt mer digitaliserad handläggning kommer andra kompetenser, som kompletterar socialsekreterarens, att krävas. Omställningen innebär en ökad arbetsbelastning för chefer och ledning, vilket kräver kompetensutveckling i digitalisering, processutveckling och kvalitetsfrågor.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Förvaltningens försörjningsstödsenhet deltar i en pilot som en av fyra stadsdelsförvaltningar i

staden och inför e-ansökan för försörjningsstöd. I samband med en ökad digitalisering i handläggningen utvecklas och anpassas processer för att skapa bättre, tillgängliga tjänster och arbetsflöden. Den långsiktiga effekten av ökad digitalisering och effektivare handlägningsprocess bidrar till en modern och förnyad socialtjänst med ökad tillgänglighet och möjlighet för större inflytande och delaktighet för klienter.

Arbetet påbörjas 2022 och implementeringen kommer att pågå och medföra en omställning i verksamheten som uppskattningsvis fortlöper de närmaste åren, 2022-2024. En förenklad och effektiviserad handlägningsprocess kommer att gynna en hållbar kvalitetsutveckling. I enlighet med stadens nya kvalitetsprogram, fortsätter arbetet med att utveckla det interna kvalitetsledningssystemet.

Jämställdhetsutmaningar och Agenda 2030

I en period då bidragstidens längd ökar, finns risker för ökad fattigdom och ökat utanförskap vilket kan slå olika hårt beroende på individens förutsättningar och levnadsvillkor. En prioriterad grupp att hjälpa ut i egen försörjning är barnfamiljer. Detta för att undvika att barn lever i fattigdom och för att möjliggöra att barn ska ha jämlika uppväxtvillkor. I ärenden som rör barn ska barnrättsperspektivet vara tydligt och barns behov ska särskilt beaktas när vuxna söker ekonomiskt bistånd.

Arbetet med att motverka hemlöshet samt att minska behovet av akut logi, kräver ett mer förebyggande arbetssätt. Planerade utflyttar från genomgångsbostäder där barnfamiljer inte hittar mer hållbara boendelösningar på egen hand kan medföra att fler hushåll blir beroende av försörjningsstöd samt att antalet barn i hushåll ökar. Därför krävs ett strukturerat arbete i samverkan med samhällsvägledning för nyanlända och SHIS.

Arbetet för att möjliggöra att den enskilde, oberoende av kön, ska få makt att forma sitt eget liv i fråga om utbildning, arbete eller annan försörjning som ger ekonomisk självständighet bidrar till flera mål i Agenda 2030, bland annat mål 5 om ökad jämställdhet och mål 10 om minskad ojämlikhet. Analys av könsuppdelad statistik ligger till grund för fortsatt utvecklingsarbete.

Prioriterade satsningar

- Samverkan

Förvaltningen kommer att fortsätta prioritera en utökad och formaliserad samverkan mellan familjeenheten, vuxnenhetens vräkningsförebyggande arbete, budget- och skuldrådgivningen och relationsvårdshandläggarna samt samhällsvägledningen för att uppnå bästa möjliga resultat och bidra till ett effektivt resursutnyttjande.

- Fusk i välfärden

Att motverka fusk i välfärden är ett prioriterat område. Genom att minimera felaktiga utbetalningar bidrar förvaltningen till att minska fusket inom välfärden.

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Demografi och omvärldsfaktorer

Regeringen förutspår att arbetslösheten, som 2021 uppgick till cirka 8,7 procent, successivt sjunker. Åtgärderna i regeringens budget för 2022 stimulerar efterfrågetillväxten och bidrar till att den svenska ekonomin går in i en mild högkonjunktur det andra halvåret.

Återhämtningen på arbetsmarknaden tar dock längre tid. Det dröjer till inledningen på 2023 innan arbetslösheten kommer ner till 7,0 procent.

Återhämtningen på arbetsmarknaden släpar dock efter. Det beror till stor del på att många arbetslösa har varit utan jobb en lång tid, eller tillhör andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. Långtidsarbetslöshet är en stor utmaning på svensk arbetsmarknad och har under pandemin ökat. Arbetsförmedlingens prognos visar att åtta av tio långtidsarbetslösa kommer från grupper med svag förankring till arbetsmarknaden och låg konkurrensförmåga.

Behov av att kunna erbjuda viktiga arbetsmarknadsinsatser, som OSA anställningar och Stockholmsjobb, förväntas öka. Arbetsförberedande insatser för grupper som står långt från arbetsmarknaden kommer att behöva inrättas på stadsdelsförvaltningarna för att förhindra att personer låses fast i utanförskap och bidragsberoende. Den växande gruppen långtidsarbetslösa som står långt från arbetsmarknaden kommer i större utsträckning behöva insatser från stadsdelsförvaltningarna, varför ökade resurser krävs.

Prioriterade satsningar

- Samverkan

Stadsdelsnämndernas ansvar i budgetuppdraget 2022-2024 omfattar bland annat att utreda behov av förberedande eller parallellt stöd, för personer som tar del av arbetsmarknadsinsats inom Jobbtorg Stockholm. Uppdraget omfattar även arbetsförberedande insatser för arbetslösa som inte omfattas av arbetsmarknadsnämndens verksamhet inom Jobbtorg Stockholm.

För att möta målgruppen individer som söker försörjningsstöd på grund av arbetslöshet krävs ett fortsatt utvecklat samarbete med Jobbtorg, arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen. För att minska risken för ett långvarigt beroende av ekonomiskt bistånd behöver insatser kunna erbjudas tidigt. Det är av vikt att fortsatt ha en hög genomströmning på OSA-platserna för att öka förvaltningens möjlighet att erbjuda fler individer en anställning. Arbetet med att stödja OSA-anställda att komma vidare till annan anställningsform är av stor vikt.

- Feriejobb till prioriterade ungdomar

Förvaltningen kommer fortsätta med att erbjuda ungdomar inom prioriterade grupper såsom ungdomar med funktionsnedsättning eller sociala skäl feriejobb. För ungdomar inom målgruppen kan ett feriejobb innebära en första kontakt med arbetslivet och en meningsfull sysselsättning under skollov.

2.9 Övrigt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2023 och 2024 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2022. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2021. Budgetramen för Norrmalms stadsdelsnämnd är marginellt justerad under planeringsperioden. Inom verksamheterna äldreomsorg och stöd och service till personer med funktionsnedsättning har budget för kommande år tagit hänsyn till befolkningsutvecklingen, där framförallt befolkningen över 80 år ökar.

Kompensation för kostnadsökningar till följd av lönerörelse, hyreshöjningar med mera finns inte i ramarna.

Driftverksamhet (mnkr)	Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024	Plan 2025
Kostnader	1 359,8	1 377,7	1 377,7	1 377,7
Drift och underhåll	1 347,7	1 366,1	1 366,1	1 366,1
Avskrivningar	11,7	11,2	11,2	11,2
Interräntor	0,4	0,4	0,4	0,4
Intäkter	-44,8	-44,8	-44,8	-44,8
Netto	1 315,0	1 332,9	1 332,9	1 332,9

Nämndens nettobudget för driftverksamheten uppgår till 1 315,0 mnkr. Inom förvaltningen arbetar cirka 830 månadsanställda och personalkostnaderna uppgår till cirka 35 procent av nämndens bruttokostnader. Kostnaderna för köp av verksamhet utgör 48 procent och lokalkostnaderna cirka 8 procent.

Förutsatt att pris- och löneökningarna stannar vid två procent under planperioden kommer föreslagen budget innebära krav på årliga kostnadseffektiviseringar om cirka 26 mnkr fram till år 2025.

Kostnadsökningarna medför krav på effektiviseringar inom samtliga verksamheter. Arbetet inriktas på fortsatt minskning av sjukfrånvaron och ett effektivt lokalutnyttjande. Under planperioden kommer arbetet med att effektivisera rutiner och processer att fortsätta.

3.1 Drift

Förskola

Förvaltningen har under 2021 sett en minskning av antal barn på förskolor inom stadsdelsområdet både i kommunal och enskilt driven regi. Detta har inneburit att en överkapacitet har uppstått i nämndens förskolelokaler. Befolkningsprognosen för ålder 1-5 år visar på en mindre ökning av antalet barn till år 2025 och därefter en ytterligare minskning fram till 2040. Det minskade barnantalet medför att förvaltningen behöver se över både behovet av nya förskolor, samt om befintliga förskolor med ej ändamålsenliga lokaler kan behöva sägas upp.

Förvaltningen ser en utmaning vid starten av nya förskolor. Vid starten är det färre barn i grupperna på grund av inskolningar. Detta får till följd att lokalytan per barn ökar, vilket gör att nämnden får en lägre ersättning för hög hyra. Denna ersättning räknas fram när barnen skrivits in och täcker inte personalkostnader för förberedelserna inför uppstarten.

Vid nyetablering av förskolor i ett stadsutvecklingsområde bör stadsdelsnämnden kompenseras för kapitalkostnaderna (avskrivning och räntor) vid investeringar i inventarier som uppkommer vid starten. Idag ska respektive nyetablerad enhet inrymma kostnaderna vilket medför att nyetablerade enheter har svårt att nå en budget i balans.

Förvaltningen ser fortsatt förekomst av övernattningar på förskolegårdar. I dagsläget erhåller förvaltningen ersättning för sanering och städning av efterlämnat avfall vilket är positivt. Behov av fortsatt ersättning bedöms kvarstå under planperioden.

Kommunfullmäktiges ersättning för förskolor med särskilt hög hyra har förändrats och ersättningen för hyresnivåer över 3 000 kr/kvm har från och med 2022 utgått. Hyresnivåerna i innerstaden är höga, både för befintliga lokaler och för nyproduktion, och den minskade ersättningen gör att förvaltningen ser utmaningar i att täcka de höga hyreskostnaderna inom ordinarie budget.

En utmaning för förvaltningen är att nyproducerade lokaler har höga produktionskostnader vilket medför att objekten blir räntekänsliga. Förvaltningen befarar att internräntan i framtiden kommer att återgå till en högre nivå och därmed höja hyreskostnaden. Omförhandling av hyresavtal med privata hyresvärdar innebär ökade hyreskostnader för nämndens förskolor.

Löneutvecklingen för barnskötare och förskollärare har under flera år varit högre än ökningen av barnpengen. Förvaltningen ser därför en utmaning i att få grundschablonen att täcka löneutveckling och övriga kostnadsökningar inom verksamhetsområdet de kommande åren.

Förskolorna fortsätter arbetet med miljösmarta och giftfria förskolor. Arbetet medför kostnader vid utbyte av inventarier och pedagogiskt material. När förskolorna når nivå tre i giftfri förskola kan det innebära ökade kostnader på grund av de investeringar som behöver göras för att uppnå kraven. Förvaltningen avser under planperioden att fortsätta arbetet med klimatinvesteringar och insatser som främjar en klimatsmart och giftfri förskola. Att nämnden erhåller extra medel för dessa ändamål är en förutsättning för ett fortsatt arbete.

Barn, kultur och fritid

När stadsdelsområdet växer ökar behoven av medel för ungdomssatsningar så att till exempel parklekar, ungdomsgårdar och fältassistenter kan möta invånarnas behov av aktiviteter och bidra till en ökad trygghet.

Äldreomsorg

Andelen invånare över 65 år beräknas öka de kommande åren för stadsdelsområdet med 2,5 procent i snitt för planperioden och samma snitt är 2,2 procent för Stockholms stad. Befolkningsprognosen visar också på att personer över 80 år kommer att öka med cirka 850 personer under planperioden, vilket motsvarar en ökning på cirka 9 procent i snitt för stadsdelsområdet under planperioden. För att möta ett ökande behov av omsorg ska ett nytt vård- och omsorgsboende byggas som beräknas vara klart 2025. Planeringen av det nya vård-

och omsorgsboendet kommer kräva personella resurser i ökande grad under planperioden.

Gruppen äldre med psykosociala problem, missbruk och hemlöshet ökar. En farhåga är att pandemin och händelseutvecklingen i Europa bidrar till att denna grupp ökar ytterligare. Förvaltningen ser också en ökning av gruppen yngre äldre som drabbats av stroke eller demenssjukdom. Ett ökat behov av insatser för dessa grupper leder också till ökade kostnader för äldreomsorgen på längre sikt.

Individer har inte sökt insatser i samma omfattning som tidigare med anledning av pandemin vilket medfört ekonomiska utmaningar för utförare, särskilt för vård- och omsorgsboende där beläggningsgraden har varit lågt och stora delar av intäkterna har uteblivit.

Finansiering för förebyggande aktivitetscentra sker genom ansökning i samband med verksamhetsplanen vilket skapar osäkerhet och fördröjning av verksamhetens arbete, utveckling och det blir svårt att planera och arbeta långsiktigt. För att uppnå en bättre stabilitet och kvalitet i verksamheten bör dessa medel fördelas via den ordinarie budgeten.

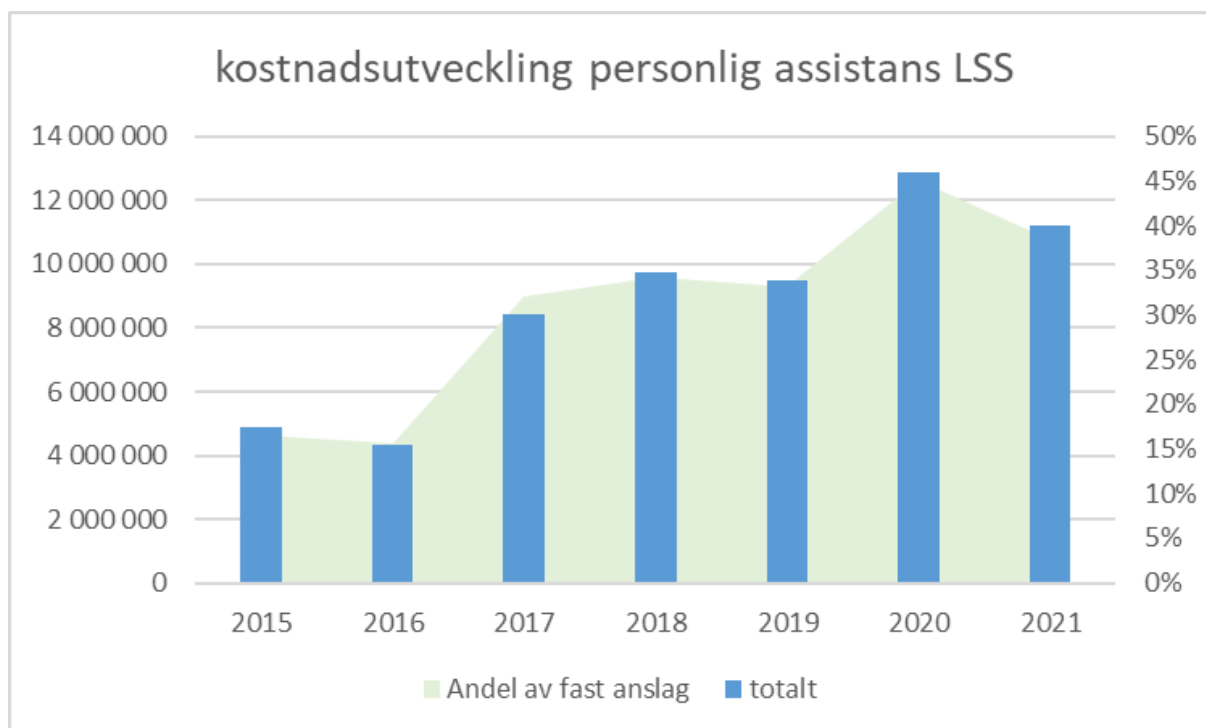
Vasaträffen är en kommunövergripande, öppen verksamhet och spelar en viktig roll för att kunna motverka social isolering och ensamhet. Anslaget för Vasaträffen har varit oförändrat många år tillbaka medan lönekostnader, hyror och andra kostnader har ökat. För att kunna driva en effektivt kommunövergripande verksamhet, behövs en översyn av anslaget.

Införandet och utveckling av välfärdsteknik kommer också att innebära högre kostnader för förvaltningen på verksamhetsnivå i form av utbildningssatsningar och eventuellt ökade resurser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Förvaltningen ser fortsatt höga kostnader inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Förvaltningen har i dagsläget ett antal placeringar gjorda utanför LOV-avtalet. Dessa kan uppkomma då det är kötid till anslutna boenden och blir ofta dyra. Förvaltningen arbetar med att förhandla priserna för dessa boendeplatser för att få ner kostnaderna. Även om arbetet har varit till viss del framgångsrikt ser förvaltningen ett behov av en stadsgemensam funktion som förhandlar priser gentemot de utförare som inte är anslutna till LOV. Med en sådan funktion skulle de placerande stadsdelsförvaltningarna inte riskera att spelas ut mot varandra gentemot de privata utförarna. För staden i helhet finns här en möjlighet till betydande besparingar.

Inriktningen mot personkrets 2 inom LSS är fortfarande en utmaning då utbudet inom valfrihetssystemet av placeringar med denna inriktning är ytterst begränsat. Då konkurrensen i dessa fall uteblir blir förvaltningen utlämnad till boendets prissättning.

De höga kostnaderna för persontransporter innebär en utmaning för att nå en budget i balans. Kostnaderna för persontransporter belastar idag det fasta anslaget trots att de i stor utsträckning är kopplade till att brukarna har insatser som daglig verksamhet inom LSS som tillhör det rörliga anslaget. Förvaltningen ser en lösning om medel avseende persontransporter fördelades via det rörliga anslaget.

Kostnaderna för insatsen personlig assistans enligt LSS har ökat markant under de senaste åren. Det fasta anslaget som utgör en relativt liten del av verksamhetens totala tilldelade budget, och som ska finansiera insatsen, har legat still på samma nivå under perioden. Detta innebär att insatsens andel av anslaget har ökat från cirka 15 procent till cirka 40 procent under samma period, vilket ger mindre budget till andra insatser samt gör det svårt att uppnå en budget i balans.

Ersättningssystemet för grupp- och servicebostäder

Förvaltningen anser att ersättningsmodellen för grupp- och servicebostäder inte speglar det personella stöd som vissa enskilda är i behov av. Behov och diagnoser hos målgruppen är komplexa och ofta finns en kombination av psykiatriska och neuropsykiatriska diagnoser samt missbruk. Ersättningen utgår i hög grad från fysiska behov och tar inte tillräcklig hänsyn till psykiska behov hos målgruppen. Psykiska behov hos enskilda individer är ofta resurskrävande och kan medföra behov av dygnet runt bemanning, något som budgettilldelningen inte ger utrymme för.

Individ- och familjeomsorg

De statliga bidragen i form av generalschablon har under 2021 minskat kraftigt och kommer under planperioden troligen att fortsätta att minska ytterligare. Från och med 2021 försvann

dessutom möjligheten för förvaltningen att föra med sig dessa medel mellan åren, detta på grund av ändrade redovisningsregler. Förändringen innebär en kommande utmaning i att finansiera samhällsvägledningen för nyanlända under resterande planperioden. Behovet av verksamheten ser förvaltningen kommer att kvarstå.

Förvaltningen ser en osäkerhet kring hur länge det finns möjlighet att återsöka kostnader förknippade med flyktingmottagande och hur detta kommer påverka det framtida ekonomiska utfallet.

Ekonomiskt bistånd

Sedan 2018 har förvaltningen sett en ökning av biståndstagande nyanlända personer som efter avslutad etableringsperiod saknar egen försörjning. Antalet ensamkommande unga som studerar på gymnasiet har också varit högt under perioden. Under 2020 och 2021 syntes även en ökning i bidragshushåll kopplad till effekterna av covid-19 pandemin med stigande uppsägningar och arbetslöshet. Under slutet av 2021 syntes dock en nedgång av antalet bidragshushåll, en minskning som kvarstått under 2022 års första månader.

Osäkerheten är dock stor kring hur snabbt sysselsättningsnivån kan tänkas återgå till nivåerna som gällde innan pandemin. Ytterligare osäkerhet kring behovet att försörjningsstöd har även materialiserats till följd av kriget i Ukraina.

Stadsmiljöverksamhet

Genom den stadsgemensamma satsningen på reinvesteringar förlängs parkanläggningarnas livslängd. Förvaltningens analys är att det i ett långsiktigt perspektiv kan vara mer ekonomiskt hållbart att se över driftbudgeten för att minska framtida behov av reinvesteringar. I det sammanhanget vore det intressant att använda driftkostnadsanalyser. När staden växer och nya parker byggs, ökar också behovet av skötselinsatser, men med det gällande fördelningssystemet ökar inte medlen för skötsel när nya parker tillkommer i praktiken. Den verkliga kostnaden för de driftinsatser som krävs för att parkerna ska uppnå god kvalitet utifrån uppställda mål behöver tas fram. Differensen mellan driftbudget och resultatet av driftkostnadsanalys är ett mått på det framtida reinvesteringsbehovet. Förvaltningen ser fram emot att se resultatet i praktiken av den revidering av fördelningsmodellen för underhåll av parker som nyligen genomförts, då det i dagsläget är för tidigt att avgöra.

När det gäller större investeringar och reinvesteringar finns en utmaning i att kunna hantera projekten inom planerad tidplan, detta eftersom oförutsedda hinder ofta inträffar i samband med anläggningsfasen. Exempelvis kan okända ledningar, arkeologiska fynd och markföroreningar påträffas vilket kraftigt påverkar projektets genomförande och tidsplan. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år. Ovanstående utmaningar gäller även för projekt inom ramen för trygghetsskapande åtgärder och klimatinvesteringar.

Förvaltningen har höga kostnader för att sanera från bosättningar i parker och på förskolegårdar. Förvaltningen är beroende av att få ersättning för denna kostnad, eftersom fördelningsnyckeln ej tar hänsyn till detta. Förvaltningen ser även ett behov av att kunna få ersättning för oväntade kostnader så som upptäckt av miljögifter som kräver marksanering eller instabilitet i slänter och stränder som kräver geotekniska utredningar och kontinuerliga

mätningar av jordrörelser.

Utmaningar kopplat till klimatförändringar kommer på sikt innebära ökade kostnader. Planering och åtgärder för att kunna möta både långa torrperioder och skyfall är kostnadsdrivande. Investeringar i stadens gröna infrastruktur finansieras på olika sätt i form av fasta anslag och medel som är möjligt att söka. Att söka och följa upp dessa olika medel kräver mycket administration och försvårar arbetet med att driva olika projekt, förvaltningen önskar därför att möjligheten att öka de fasta anslagen ses över. Förvaltningen vill betona att det är viktigt att ha en helhetssyn kring medel som till exempel klimatinvesteringar och grönnare Stockholms medel så dessa fördelas strategiskt.

3.2 Investeringar

Mnkr, netto	Prognos 2022	2023	2024	2025
Parkinvesteringar	7,0	2,5	7,0	6,0
Reinvesteringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Investeringar med nycklade medel	12,8	12,8	12,8	12,8
Inventarier och maskiner	2,8	2,8	2,8	2,8
Klimatinvesteringar	0,0	1,6	1,7	1,8
Trygghets-investeringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt	22,6	19,7	24,3	23,4

Stadsmiljöinvesteringar

Nämnden ansöker årligen om investeringsmedel avseende större parkupprustningsprojekt hos kommunfullmäktige vilka förmedlas av trafikkontoret. Nämnden har för 2022 tilldelats 7,0 mnkr. Stadsdelsnämnden har under våren 2022 ansökt om medel för perioden 2023-2025 för ett antal större investeringsprojekt, bland annat upprustning av Vasaparkens parklek och Solvändan. Under hösten 2022 beslutar kommunfullmäktige om tilldelningen av medel för stora parkinvesteringar för perioden 2023-2025. Nämnden erhåller även budgetmedel för reinvesteringar i stadsmiljön som används för att bevara funktionen i den befintliga infrastrukturen samt att främja en långsiktigt hållbar parkmiljö och minska risken för kapitalförstöring.

De investeringsmedel avseende mindre projekt som stadsdelsnämnden varje år tilldelas utifrån fördelningsnyckeln, kommer att användas för mindre parkupprustningar vilka beslutas i samband verksamhetsplanerna för kommande år.

I arbetet med investeringar finns alltid en risk för förseningar på grund av oförutsedda händelser. För att kunna färdigställa projekten är det därför nödvändigt att kunna omdisponera medel mellan olika projekt och år. Utöver detta behöver också medel för mindre investeringar (nycklade medel) vara möjliga att använda för att säkerställa att större investeringsprojekt och reinvesteringar (centrala medel) kan slutföras om hinder och förseningar uppstår.

Ovanstående utmaningar gäller även för projekt inom ramen för trygghetsskapande åtgärder och klimatinvesteringar.

Klimatinvesteringar

Klimatinvesteringar	VP 2022	2023	2024	2025
Trädplantering	0	0,2	0,2	0,2
Dagvattenhantering	0	0,2	0,2	0,2
Energibesparande åtgärder belysning	0	1,2	1,3	1,4
S:a	0	1,6	1,7	1,8

Nämnden har ej sökt eller beviljats medel för klimatinvesteringar under 2022. Under planperioden planerar nämnden att ansöka medel enligt tabellen ovan, se även bilaga. Möjligheten för nämnden att erhålla extra budgetmedel för dessa åtgärder är avgörande för att de ska kunna genomföras, då de inte ryms inom ordinarie investeringsram.

Inventarier och maskiner

Investeringar - Maskiner och Inventarier	VP 2022	2023	2024	2025
Miljöförelägganden förskola - buller och ventilation	0,5	0,5	0,5	0,5
Uppstartskostnader		1	0	0,2
Reinvesteringar	2,3	1,3	2,3	2,1
S:a	2,8	2,8	2,8	2,8

Inom planperioden planeras det att starta en servicebostad inom stöd och service för funktionsnedsatta samt en förskola där det blir investeringskostnader i samband med uppstart, främst avseende inköp av inventarier.

Åtgärder för ventilation och buller fortsätter under planperioden 2023-2025. Åtgärderna gäller förelägganden som miljöförvaltningen beslutat om inom Norrmalms stadsdelsnämnds förskolor. En samverkan med miljöförvaltningen bör utvecklas för förståelse gällande förskolans arbetssätt med barngruppernas uppdelning under förskoledagen.

Även behovet av upprustning inom förvaltningens befintliga lokaler kommer att innebära investeringskostnader. Bedömningen är att nämnden klarar detta inom befintliga investeringsramar.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Norrmalms stadsdelsområde växer och har idag drygt 74 000 invånare och kommer växa ytterligare till drygt 75 800 invånare år 2025 för att sedan minska något till 74 700 invånare 2030.

En viktig del i lokalplaneringen är att bevaka att tillräckligt med lämpliga verksamhetslokaler byggs i nya stadsutvecklingsområden. Förvaltningen gör bedömningar och analyser utifrån de

prognoser som finns tillgängliga och ser till behovet av verksamheter oavsett framtida regiform. Förvaltningen har löpande kontakt med stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret och svarar på remisser som avser detaljplaner inom staden och inom Norrmalms stadsdelsområde.

I och med att det är svårt att på förhand prognostisera ålder, familjekonstellationer samt behov hos de som flyttar in till stadsdelsområdet ser förvaltningen en utmaning i utvecklingsområdet Hagastaden samt kommande utvecklingsområde Sabbatsberg. Dessa faktorer påverkar behov av förskolor, gruppboende och serviceboende för personer med en funktionsnedsättning samt vård- och omsorgsboende för äldre, men även andra verksamheter som till exempel parklekar.

Prognoser gällande barnantalet är sjunkande både i den kortare planeringshorisonten samt i den längre. Trots att det bedöms flytta in cirka 550 barn i förskoleålder till det nya utvecklingsområdet Hagastaden, som blir en del av stadsdelen Vasastaden, så sjunker barnantalet i sin helhet inom stadsdelsområdet. Kostnaderna för att etablera nya lokaler är resurskrävande ur flera perspektiv för en stadsdelsförvaltning och en förutsättning ur ett kostnadsperspektiv är att kunna fylla de nya lokalerna med verksamhet. När det gäller lokaler för förskoleverksamhet så styrs intäkterna av antalet inskrivna barn och även ersättningen för höga hyror regleras utifrån barnantal. Förvaltningens bedömning utifrån de prognoser som finns idag är att stadsdelsområdet inte behöver fler förskoleplatser men om beslut fattas om att inte bygga fler lokaler för förskoleverksamhet i stadsdelen Hagastaden så innebär det att det i framtiden kommer saknas denna typ av verksamhetslokaler i stadsdelen. Det blir en utmaning om barnantalet ökar år 2045. Detta innebär att förvaltningen, i samråd med utbildningsförvaltningen, har ett viktigt analys- och prognosarbete framför sig för att kunna ta fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt.

En utmaning inom stadsdelsområdet är lokalernas hyreskostnader som ligger över stadens rekommenderade högsta hyresnivåer. Hyreskostnaderna inom förskolan har ökat bland annat till följd av utbyggnad av förskolelokaler. Nya lokaler som tagits i bruk har högre hyresnivåer vilket ställer krav på effektivt lokalutnyttjande. Det finns även utmaningar kopplat till den befintliga utformningen på en del av förvaltningens lokaler, som är kostnadsdrivande ur ett verksamhetsperspektiv.

För att uppnå ett effektivt lokalutnyttjande bedriver nämnden flera verksamheter i samverkan med Kungsholmens, Östermalms och Södermalms stadsdelsnämnder. Bland annat samverkar nämnden kring lokaler gällande enheten för försörjningsstöd, budget- och skuldrådgivning, ungdomsmottagning och samhällsvägledning till nyanlända.

Inom Norrmalms stadsdelsområde har nämnden flera samverkanslokaler, bland annat för platssamverkan på Sergels torg. Lokalen nyttjas av flera olika aktörer inom förvaltningen samt socialförvaltningen, stadens mobila ordningsvakter och Polismyndigheten med flera. Stadsdelsnämnden har även en lokal för öppen fritidsverksamhet i vilken Vasastans ungdomsgård och Tre liljor har sin verksamhet. Lokalen samnyttjas även med närliggande Matteus skola som bedriver fritidsverksamhet dagtid i lokalerna och står för halva hyreskostnaden.

4.2 Planeringsförutsättningar

Förvaltningen står inför planeringsutmaningar för förskoleverksamheten, då nuvarande befolkningsprognoser visar på ett långsiktigt vikande barnantal. Samtidigt som staden behöver planera för framtiden och säkerställa verksamhetslokaler i stadsutvecklingsområdena, ser förvaltningen en ny situation där det blir svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser.

Enligt förvaltningen finns det också en inneboende problematik i att det tenderar att bli kostnadsdrivande att bygga nytt och bedriva verksamhet i nya lokaler i stadsutvecklingsområden i innerstaden. Ofta blir det svårt att hålla sig inom stadens givna budgetramar och förvaltningen frågar sig om dessa ramar behöver ses över, i alla fall för nyproduktion av verksamhetslokaler i komplexa stadsutvecklingsområden där marken och tomträttsavgälden är dyr. Samtidigt är nybyggda förskolor ofta bättre anpassade för förskoleverksamhet.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Det finns anledning att räkna med att hyresnivån i innerstaden generellt fortsätter att stiga. Vid varje omförhandling av hyreskontrakt sker en marknadsanpassning av hyrorna och ansvar för inre underhåll övergår till nämnden vilket medför kostnadsökningar.

I flertalet lokaler svarar nämnden för underhåll av både lokaler och gårdsutrustning. Förvaltningen arbetar med att upprätta underhållsplaner och ser att det både finns behov av upprustning samt att tillgängligheten behöver förbättras. Behoven är särskilt stora inom ett antal förskolor vad gäller ventilation och ytskikt, vilket på sikt kan medföra investeringskostnader.

Hyreskostnaderna inom förskolan har ökat bland annat till följd av utbyggnad av förskolelokaler. Nya lokaler som tagits i bruk har högre hyresnivåer vilket ställer krav på effektivt lokalutnyttjande. Nämnden får även ökade kostnader för investeringar i inventarier som uppstår vid etablering av nya förskolor. Vidare finns en stor osäkerhet avseende antalet inflyttade barn i den nya stadsdelen Hagastaden som kan innebära att nyöppnade förskolor fylls upp långsamt och kan medföra stora driftkostnader vid uppstart. Förskoleavdelningen kommer under planperioden intensifiera arbetet med att nå ett effektivt lokalutnyttjande i förhållande till det nu sjunkande barnantalet i stadsdelsområdet. Under planperioden förväntas en viss överkapacitet av förskoleplatser att finnas då avveckling av befintliga lokaler behöver ske stegvis med barnens bästa i fokus och utifrån gällande hyresavtal.

4.4 Samverkan

Stadsdelsnämnden bedriver flera verksamheter i samverkan med Kungsholmen, Östermalm och Södermalm i olika konstellationer. I de fall som samverkan sker finns ofta även en samverkan kring lokaler. Ett exempel är enheten för försörjningsstöd som bedrivs i samverkan mellan Östermalm, Norrmalm och Kungsholmens stadsdelsförvaltningar och som nyttjar lokaler inom Östermalms stadsdelsförvaltning. Ett annat exempel är innerstadens gemensamma parkmiljöavdelning som har sina kontorsarbetsplatser på Norrmalms

förvaltningskontor.

Andra exempel på gemensamma verksamheter som också medför ett gemensamt lokalnyttjande är:

- Budget- och skuldrådgivning, Norrmalms stadsdelsförvaltning (Kungsholmen, Norrmalm och Östermalms stadsdelsförvaltningar).
- Ungdomsmottagning, Östermalms stadsdelsförvaltning (Kungsholmen, Norrmalm och Östermalms stadsdelsförvaltningar).
- Samhällsvägledning till nyanlända, Norrmalms stadsdelsförvaltning (Kungsholmen, Norrmalm och Östermalms stadsdelsförvaltningar).

Inom Norrmalms stadsdelsområde finns ett genomgångsboende för nyanlända som drivs av SHIS. I den samverkan som sker med SHIS och även ideella aktörer så nyttjas samlingslokaler i fastigheten bland annat för rådgivning men även till aktiviteter som läsläsning och språkcafé. I samma fastighet nyttjas även en del till kontorsarbetsplatser och drop-in verksamhet för målgruppen i ett samarbete mellan SHIS och förvaltningen.

Lokal för platssamverkan på Sergels torg är en samverkanslokal som förutom av flera olika aktörer inom den egna förvaltningen nyttjas av socialförvaltningen, stadens mobila ordningsvakter och Polismyndigheten med flera. Här sker även en samverkan med Kulturhuset/stadsteatern kring bland annat skalskyddet.

En platssamverkanslokal på Centralstationen har startats upp i samverkan med fastighetsägaren Jernhusen för att bättre stödja människor i hemlöshet och utsatthet. Effekterna av lokalen ska utvärderas och eventuellt kommer testperioden förlängas.

Stadsdelsnämnden har en lokal för öppen fritidsverksamhet i vilken Vasastans ungdomsgård och Tre liljor har sin verksamhet. Tre liljor är en fritidsverksamhet för barn och unga med en funktionsnedsättning. Lokalerna samnyttjas även med närliggande Matteus skola som bedriver fritidsverksamhet dagtid i lokalerna och står för halva kostnaden av hyran för lokalen.

Stadsdelsnämnden har en lokal på Hagagatan med kontorsarbetsplatser för fackliga representanter. Där finns även en gemensamhetslokal, familjebehandling samt fält- och fritidsenheten.

I lokalerna som tillhör Observatorielundens parklek bedrivs även verksamheten Träffas som är en öppen fritidsverksamhet för unga vuxna.

4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet

4.5.1 Nuläge 31 januari 2022

Förvaltningen arbetar med att skapa en effektiv struktur för hantering av förvaltningens lokalbehov. Stadsdelsnämndens lokalbestånd växer i och med byggandet av den nya stadsdelen Hagastaden. Detta ställer nya krav på förvaltningen när det gäller analyser och prognoser för en långsiktig planering av lokaler likväl som beställarkompetens i byggandet av nya verksamhetslokaler.

Här nedan redogörs för ett kort nuläge av ett urval av stadsdelsnämndens befintliga lokaler som inte omfattas av äldreboendeplaneringen eller planeringen för bostäder inom omsorgen om personer med en funktionsnedsättning,

Förvaltningskontoret

Stadsdelsnämndens förvaltningskontor ligger på Sankt Eriksgatan 117 med 140 kontorsarbetsplatser som samnyttjas av cirka 160 medarbetare, reception, besöksrum och mötesrum. I dessa lokaler hålls även stadsdelsnämndens sammanträden. Kostnaden per kontorsarbetsplats är 64 076 kr/arbetsplats och år, inklusive reception, besöksrum och mötesrum. Den totala ytan per arbetsplats är 16,9 kvm, inklusive reception, besöksrum och mötesrum. Lokalerna bedöms som ändamålsenliga men i och med att stadsdelsnämndens verksamhet växer så ökar behovet av kontorsarbetsplatser. Förvaltningen har startat en dialog kring framtida arbetssätt och hur de förändrade arbetssätten under pandemin kommer påverka förvaltningens arbetssätt och nyttjandet av förvaltningskontoret efter pandemin. Bedömningen i nuläget är att inte utöka med fler kontorsarbetsplatser även om fler medarbetare anställts. Istället fortsätter planeringen för samnyttjande av kontorsarbetsplatser för funktioner som är mycket i rörelse och som även efter pandemin bedöms jobba mer flexibelt.

Lokal för platssamverkan

Stadsdelsnämnden har ett uppdrag kring platssamverkan och i stadsdelen Klara bedrivs det inom ramen för Vision Klara och På Sergels torg. Både Vision Klara och På Sergels torg är verksamheter som bedrivs i samverkan med andra aktörer både inom Stockholms stad men även med andra myndigheter som polismyndigheten och fastighetsägare, City i samverkan och näringslivet. Båda verksamheterna samnyttjar en lokal, Sergelgången 33. Här har förvaltningen ett antal kontorsarbetsplatser men lokalen nyttjas framförallt för gemensamma möten och utsättningar mellan de olika samverkande aktörerna. Lokalen nyttjas, förutom av förvaltningen, frekvent av Polismyndigheten, socialförvaltningen och stadens mobila ordningsvakter.

En ytterligare platssamverkanslokal finns på Centralstationen för att bättre stödja människor i hemlöshet och utsatthet. Samverkan utvecklas på Centralstationen mellan förvaltningen, socialförvaltningen, Catio sjukvård för hemlösa, Jernhusen och Stadsmissionen.

Facklig lokal

Stadsdelsnämnden har en lokal på Hagagatan med kontorsarbetsplatser för fackliga representanter. Lokalen samnyttjas med fält- och fritidsenheten och familjebehandling.

Hemtjänstens lokaler

Stadsdelsnämndens hemtjänst i egen regi har nyrenoverade lokaler i Micasas fastighet, Riddarsporren.

Samhällsvägledningens lokaler

Samhällsvägledningen till nyanlända har verksamhet på Kadettgatan och inom förvaltningskontorets lokaler.

Ungdomsgårdens lokal

Stadsdelsnämnden har en lokal för öppen fritidsverksamhet i vilken Vasastans ungdomsgård och Tre liljor har sin verksamhet. Tre liljor är en fritidsverksamhet för barn och unga med en funktionsnedsättning. Lokalerna samnyttjas även med närliggande Matteus skola som bedriver fritidsverksamhet dagtid i lokalerna och står för halva kostnaden av hyran för lokalen.

Parklekslokaler

Inom stadsdelsområdet finns två parklekar. Det finns behov av upprustning av de befintliga parklekarna. Det gäller såväl parklekarnas inomhusmiljö som utomhusmiljö. Flera skolor och förskolor inom stadsdelsområdet har skolgårdar och lekytor som är små och använder parklekarna som komplement till den egna utemiljön. Under 2020 och 2021 när så mycket som möjligt av undervisningen har förlagts utomhus på grund av pandemin har detta varit extra kännbart och parklekarna har utsatts för slitage. En upprustning av parklekarnas lokaler kommer innebära höjda hyreskostnader. Förvaltningen har en pågående dialog med fastighetskontoret. En utredning pågår om lokalerna är lämpliga att bedriva verksamhet i. Beroende på utredningens resultat kan en förändring av lokaler innebära höjda hyreskostnader för förvaltningen.

4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Individ- och familjeomsorg

Förvaltningen letar efter en gemensamhetslokal inom omsorgen för personer med en funktionsnedsättning. Lokalen ska ligga i nära anslutning till de boendes egna lägenheter.

Övriga lokaler

Det finns behov av lokaler för öppen fritidsverksamhet i Hagastaden. I nuläget finns en planering för flexibla lokaler i anslutning till förskolan i kvarter 14.

4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

Förvaltningen tittar på samnyttjande av lokaler och ett flexibelt nyttjande av lokaler för att kunna möta behov av att minska antalet lokaler inom vissa verksamhetsområden. Förvaltningen ser även över hur lokalnyttjandet ska kunna effektiviseras, vilka verksamheter som kan samnyttja lokaler och om det går att bedriva verksamhet på mindre lokalyta. Exempelvis om det finns arbetssätt som är mindre lokalkrävande. Ett effektivare lokalutnyttjande är viktigt för att kunna möta de allt högre hyreskostnaderna.

Förvaltningen utreder uppsägningar av några hyreskontrakt och samlokalisering av verksamhet inom befintligt lokalbestånd. Förändringarna påverkas av faktorer som förändrade prognoser för till exempel antal barn och äldre inom stadsdelsområdet men även av nybyggnation i stadsutvecklingsområden och underhållsbehov samt driftskostnader i lokaler.

Förskolan Resedan har sin verksamhet för närvarande på Torsgränd och kommer flytta in till ny Sisab-förskola på Vasa Real januari 2024.

Hagastaden

I detaljplaneområde 1, kvarter 6, pågår byggnationen av förvaltningens serviceboende (LSS) och verksamheten är planerad att öppna i januari 2024.

I detaljplaneområde 2 (Östra Hagastaden), kvarter 13, planeras ett vård- och omsorgsboende med plats för 90 boende. Inom boendet planeras också en lokal som möjliggör till exempel dagverksamhet för personer med demens. Tillsammans med Micasa deltar förvaltningen i planeringen av boendet. Tidplanen är osäker då detaljplanen ännu inte antagits och vunnit laga kraft.

I den västra delen av Hagastaden planeras cirka 150 nya bostäder (fokus på forskar- och talangbostäder samt seniorlägenheter), kontor, hotell, en ny skola och idrottsanläggning. Förvaltningen bevakar projektet framskridande och nämndens behov av verksamheter.

4.5.4 Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Det finns inga idag kända lokalförändringar för övrig kommunal verksamhet inom denna planperiod.

4.6 Pedagogisk verksamhet

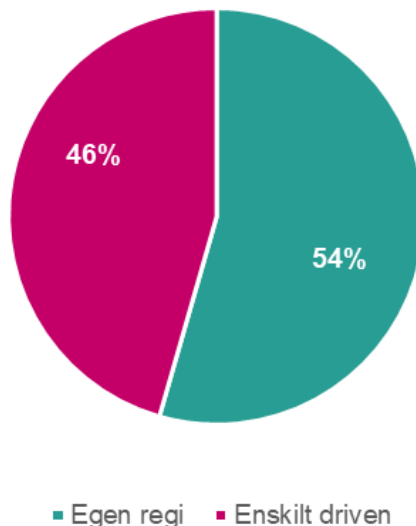
4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Förvaltningen arbetar för att anpassa lokaler efter det vikande barnantalet, då det i dagsläget råder en överkapacitet av förskoleplatser. Med den stigande hyreskostnadsutvecklingen krävs ett effektivt lokalutnyttjande. I stadsutvecklingsområdena behöver förvaltningen fortsätta säkerställa verksamhetslokaler trots att det blir svårare att motivera nyproduktion när prognoserna visar på ett lägre behov av förskoleplatser. Här pågår en översyn av hela lokalbeståndet vilket kan innebära att nyproduktion i stadsutvecklingsområden får ersätta redan befintliga lokaler som bedöms vara sämre anpassade för förskolans verksamhet. Förvaltningen ser även att det både finns behov av upprustning av lokaler samt att tillgängligheten behöver förbättras.

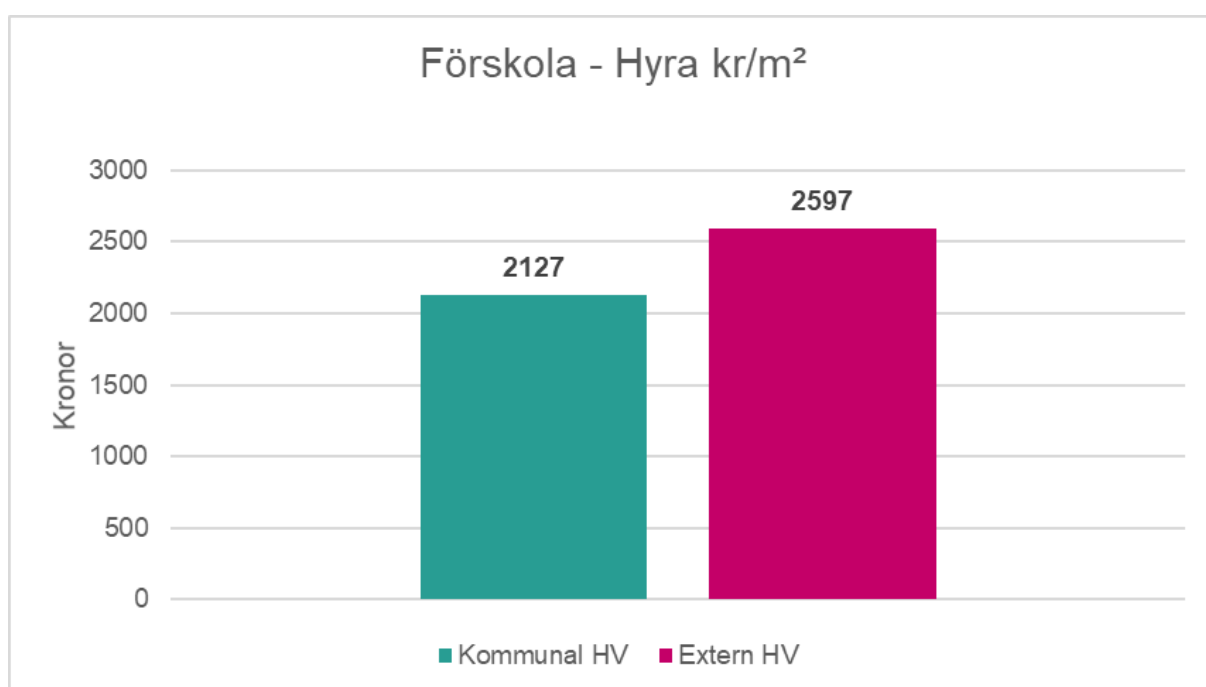
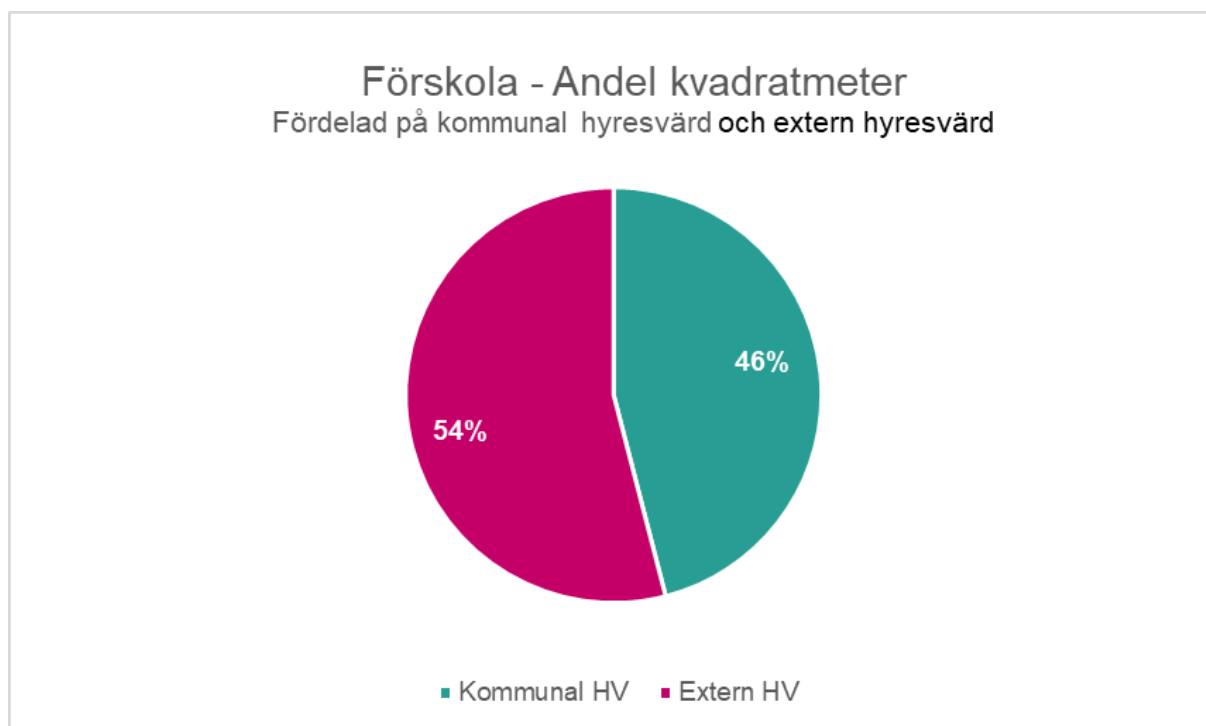
4.6.2 Nuläge 31 januari 2022

Förvaltningen har i dagsläget en överkapacitet av förskoleplatser, både i kommunal och fristående verksamhet. Enligt stadens senaste mätning var 95 procent av stadsdelsområdets barn i åldern två till fem år inskriva i förskola. Per den 28 februari fanns 1849 barn placerade inom nämndens förskolor och 1547 barn inom fristående förskolor inom stadsdelsområdet. Detta innebär att 54 procent av barnen var placerade i kommunal förskola och 46 procent i fristående verksamhet.

Förskola - Andel barn i egen regi/enskilt driven

Hyreskostnaderna inom förskolan ökar bland annat till följd av utbyggnad av nya förskolor i Hagastaden. En utmaning för förvaltningen är att nya lokaler har höga produktionskostnader vilket medför att objekten blir räntekänsliga. Den låga internräntan påverkar ett fåtal hyresnivåer positivt men förvaltningen befärrar att internräntan i framtiden kommer att återgå till en högre nivå och därmed höja hyreskostnaden. Omförhandling av hyresavtal med privata hyresvärdar innebär ökade hyreskostnader för nämndens förskolor och då andelen externa hyresvärdar är hög kan detta bli kostnadsdrivande. Dessutom finns många av förskolorna i äldre lokaler med gamla ventilationssystem vilket leder till kostsamma åtgärder för att motverka buller och dåligt luftflöde.

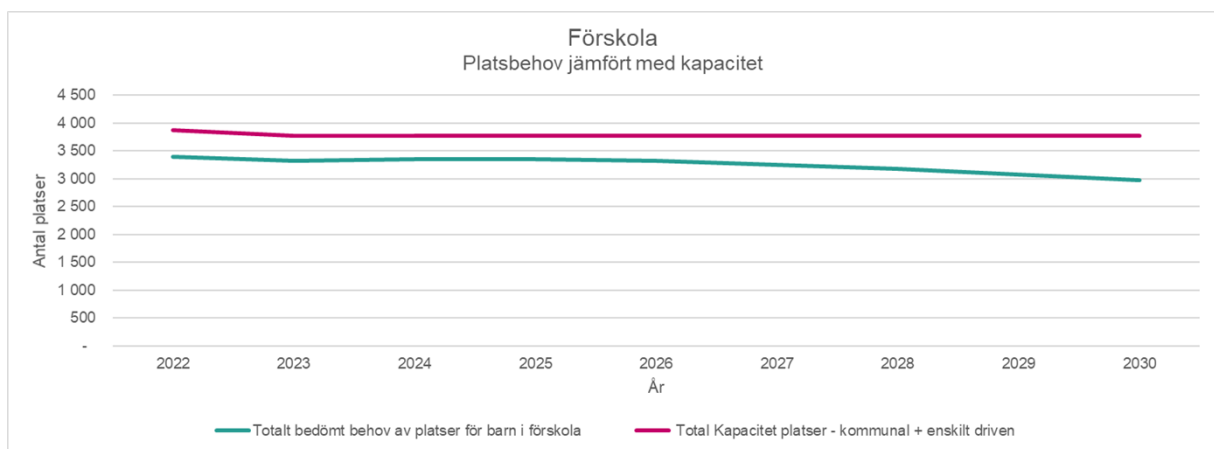
Kommunfullmäktiges ersättning för förskolor med särskilt hög hyra har förändrats och ersättningen för hyresnivåer över 3 000 kr/kvm har utgått. Hyresnivåerna i innerstaden är höga, både för befintliga lokaler och för nyproduktion, och den minskade ersättningen gör att förvaltningen ser utmaningar i att täcka de höga hyreskostnaderna inom ordinarie budget. Detta kommer påverka förutsättningarna att bedriva likvärdiga verksamheter inom staden.

Förvaltningen önskar att man justerar ersättningen inom förskolan så att en likvärdig andel av ersättningen finansierar lokalhyror oavsett var i staden förskolan bedrivs. I och med stimulansbidragets upphörande ser förvaltningen också en utmaning i att finansiera de investeringar i inventarier som uppstår i starten vid etablering av nya förskolor.

4.6.3 Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

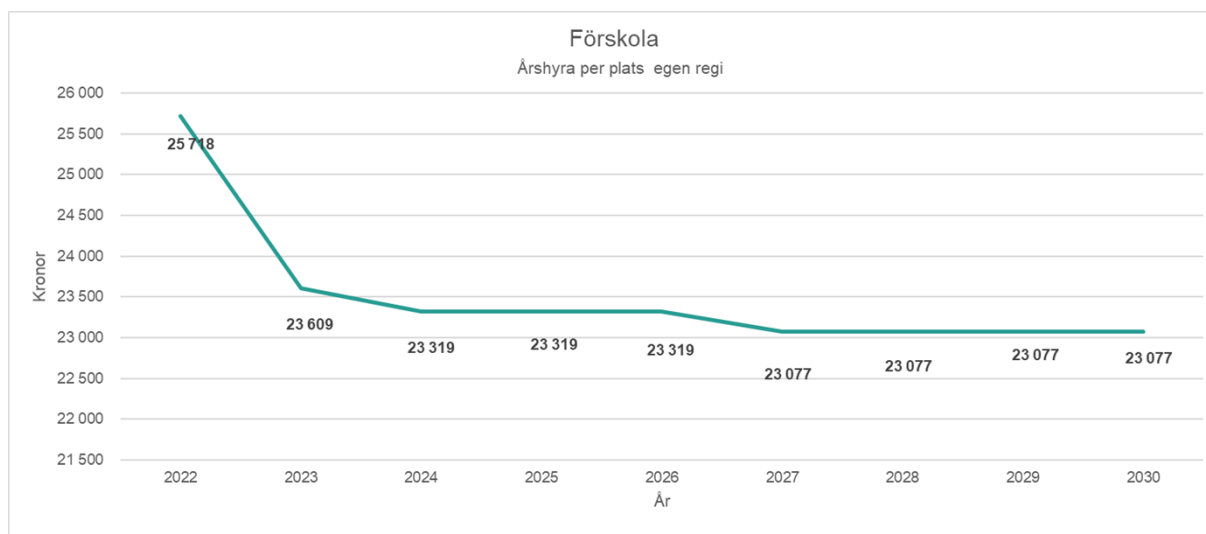
Lokalbehovet under den första planeringsperioden

Beskrivningen av lokalbehovet görs utifrån prognos med avräkning för befintlig kapacitet (både kommunal och enskilt driven förskola/fristående skola) och resulterar i ett totalt behov för förskola. Redovisningen återfinns i *tabell 1. Platsbehov*.

Förvaltningen planerar behov av nya förskoleplatser i nämndens regi med stöd av förskoleprognosen och förskoleframskrivningen kopplat till befintliga hyresavtal avseende förskolelokaler. Förvaltningen räknar in fristående förskolor i sina prognoser. Vid förvaltningens senaste avläsning var 54 procent av barnen placerade i kommunal förskola och 46 procent i fristående verksamhet. Förvaltningen bevakar även eventuell nedläggning samt etablering av fristående förskolor. I de fall en fristående verksamhet väljer att avveckla en förskola är hemkommunen skyldig att bereda plats för de barn som drabbas, varför nämnden alltid bör planera för en viss överkapacitet.

Förskoleprognosen samt förvaltningens egna beräkningar visar på en minskning av antalet barn i förskoleåldern inom stadsdelsområdet de närmsta åren. Förvaltningen har påbörjat en översyn av förskolornas befintliga lokaler för att anpassa verksamheten efter det framtida behovet av förskoleplatser. Redan beslutade avvecklingar kommer inom de närmsta åren ge lägre hyreskostnader för förvaltningen.

Utifrån Rysslands invasion av Ukraina som kan komma att innebära en flyktingström till Sverige behöver förvaltningen bevaka behovet av förskoleplatser under planperioden.

Förvaltningen kan inte ha ett överskott av lokaler, samtidigt medför uppsägning av befintliga hyreskontrakt utmaningar avseende att återfå lokaler vid eventuellt framtida behov. Det är även kostsamt att avveckla lokaler då det påverkar verksamheten även utifrån andra perspektiv. Stadsdelsområdets geografiska område sträcker sig från innerstad till angränsning ut mot Solna.

Befolkningsprognosen och osäkerhetsfaktorerna avseende vilka som flyttar in i stadsdelsområdets nya stadsdel Hagastaden medför utmaningar i planering av nya förskolor.

Planerade lokalförändringar under den första planeringsperioden

Eftersom barnantalet i sin helhet prognostiseras att minska under första planeringsperioden så behöver det ske ett arbete kring vilken nybyggnation som behövs och en översyn av vilka lokaler i det övriga beståndet som kan sägas upp alternativt ställas om till annan verksamhet. Då barnantalet minskar men den äldre befolkningen ökar så behöver förvaltningen se över om till exempel en förskolelokal kan omvandlas till träffpunkt för äldre. Denna typ av omställning gör att lokalen skulle finnas kvar inom förvaltningen och finns tillgänglig som förskolelokal igen om barnantalet skulle öka.

Hagastaden

Norrmalms stadsdelsområde växer i och med att Hagastaden byggs. Hagastaden förväntas vara helt etablerad år 2030. I planeringen av förskolor ser förvaltningen till stadsdelsområdet som helhet och hur Hagastadens behov och utbud påverkas av befintligt förskolebestånd. Förskolebehovet påverkas av hur mycket bostäder som i slutändan byggs i området samt hur befolkningsprognosen utvecklas. Förskoleprognosen samt förvaltningens egna beräkningar visar på en minskning av barn i förskoleålder inom stadsdelsområdet.

Tillsammans med SISAB, stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret deltar förvaltningen i planeringen av en förskola i kvarter 14 i Hagastaden. Den eventuella förskolan

planerades initialt som en friliggande byggnad intill grundskola och idrottshall. I nuläget råder dock osäkerhet kring planeringen då även utbildningsförvaltningens behov har förändrats. Även tidplanen för förskolan är osäker då den ligger inom detaljplan 2, Östra Hagastaden, som ännu inte antagits och vunnit laga kraft.

I mars 2021 fattade förvaltningsledningen beslut om att inte etablera förskola i kvarter 27 i Hagastaden. Förvaltningen bedömde, enligt de prognoser som fanns att tillgå, att det på sikt skapas ett allt för stort överskott avseende förskoleplatser inom stadsdelsområdet. Byggherren Atrium Ljungberg samt exploateringskontoret fick under våren 2021 information om förvaltningens beslut och beslutet fanns också med i 2021 års första tertiärrapport.

Två förskolelokaler kommer att tas ur bruk och verksamheterna kommer att flyttas till två befintliga förskolor i Hagastaden.

Vasa Real

Förskolan Resedan har tidigare legat i anslutning till grundskolan Vasa Real. Förskolan revs 2017 för att återuppbyggas med ökad kapacitet. Förskolan Resedans barn med personal är för närvarande inrymda i lokaler uthyrda av AFA fastigheter på Torsgränd 17-19. Hyreskontrakt gäller fram till januari 2024. Förskolan planeras att stå klar i augusti 2023. I och med byggande av förskolan så utökas antalet förskoleplatser med 97 stycken, samtidigt som förvaltningen ser att det redan i nuläget finns en överkapacitet i området.

Sabbatsbergsområdet

Sabbatsbergsområdet kommer delas upp i fyra olika detaljplaner och närmast i planeringen ligger utvecklingen av fastigheten Silverskopan 3. Det föräldrakooperativ som finns i fastigheten idag är fortsatt intresserade av att vara kvar och de har dialog med exploateringskontoret och fastighetsägaren om framtida förskola i kvarteret. Förvaltningen bevakar projektet framskridande och nämndens behov av verksamheter.

Planeringen av Sabbatsberg 16 (sjukhusområdet) är pausat och förvaltningen vet heller inte om eller hur många bostäder som kan komma att byggas där. Förvaltningen bevakar planeringen och nämndens behov av verksamheter.

4.6.4 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Lokalbehov under den andra planeringsperioden

Nämnden ser i dagsläget inte att det finns lokalbehov under den andra planperioden som ännu inte omhändertagits. Inom Sabbatsbergsområdet planeras cirka 300-400 nya bostäder, byggstart ännu inte fastställd vilket är en osäkerhetsfaktor.

Centralstationen

Genom en överdäckning av spårområden mellan Kungsgatan-Klarabergsviadukten-Vattugatan utreder staden möjligheterna för en utveckling om av området kring Centralstationen. Förvaltningen bevakar projektet framskridande och nämndens behov av

verksamheter.

City

Enligt stadens Program för City är ambitionen att området bland annat utvecklas med fler bostäder. Förvaltningen bevakar om nya detaljplaner innebär behov inom nämndens verksamheter.

Planerade lokalförändringar under den andra planeringsperioden

Nämnden ser inte att det finns behov som ännu inte omhändertagits eller har en planeringsinriktning under andra planperioden. Nämndens lokalförändringar sammanfattas i *tabell 2 Lokalförändringar*.

4.6.5 Enskilt driven förskola eller fristående skola

Nuläge 31 januari 2022

Det finns för närvarande 39 fristående förskolor och 30 förskolor i nämndens regi inom stadsdelsområdet. Flera av de fristående förskolorna har tillfälliga bygglov för sina lokaler vilket kan påverka behovet av förskoleplatser i kommunal regi. Både nämndens förskolor och fristående aktörer hyr lokaler av privata fastighetsägare. Om hyresavtal sägs upp av hyresvärd kan brist uppstå på förskolelokaler inom stadsdelsområdet.

Fördelningen avseende inskrivna barn i fristående respektive kommunal förskola har varit relativt jämn de senaste åren. Per den 28 februari fanns 1547 inskrivna barn i fristående förskolor inom stadsdelsområdet, vilket är 46 procent av de inskrivna barnen.

Lokalförändringar enskilt driven förskola eller fristående skola

Förvaltningen samverkar med fristående förskolor inom stadsdelsområdet. Vid eventuell nedläggning eller etablering av fristående förskolor kontaktas förvaltningen av utbildningsförvaltningen. Vid avläsningstillfället finns ingen information om aktuell avveckling av fristående förskolor som påverkar tillgången av förskoleplatser.

Förvaltningen har fått information från utbildningsförvaltningen om att den fristående förskoleaktören Hoppetossa ansökt och beviljats tillstånd för att bedriva verksamhet i lokalerna i kvarter 7, under 2022. Detta påverkar balansen mellan antalet barn i fristående respektive kommunal förskola.

4.7 Övrig information

4.7.1 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Förvaltningen behöver fortsätta utveckla det strategiska arbetet avseende förvaltningens totala lokalinnehav.

4.7.2 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

5 Övriga redovisningar